

TREMINTINUS

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SAJUNGOS LEIDINYS

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

Nr. 8 (113)

1994 m. balandis

Motina

Išleisdama mane pas partizanus, kai žuvo tėvas, Mama pasakė: "Eik, vaikeli, į tėvo vietą, gal nors kick būsi Tėvynei naudingas". Septyniolikmetis išėjau motinos peržegnotas. Molėtų stribai vėliau ją kankino, tardė ir 1948m. ištremė į Sibirą. Išgirdusi, kad amžiams ištremta, išprotėjo. Po 1,5 metų gydymo jos prašymu 1956m. slapsa atvežta į Lietuvą, nes norėjo čia mirti. Lietuvoje tuos kelerius jai likusius metus buvo neregistruojama, gyventi neturėjo kur, glaudesi pas pažįstamus ir giminės. Onuosavuose namuose gyveno vieninės rusės ir neįsileido jos. Tūkstančiai motinų savo vaikus panašiai aukojo Tėvynei. Šimtai jų krauju pasruvusiomis širdimis apverkė savo vaikų kūnus, išniekintus aikštėse...

Sakoma, kad žmogus turi dvi brangiausias motinas. Viena jų - Tėvynė. Motinos dieną sveikinu partizanų mamas, ryšininkes, tremties, politines kalines, Lietuvos laisvės pergalei išauginusias vaikus. Linkiu sveikatos ir ilgų gyvenimo metų.

Gediminas KATINAS

Tauragė

Madona su kūdikiu

Gerb. redakcija,

nuo pirmų Jūsų laikraščio numerių pasiromodomo mes prenumeruojaime "Tremtinį" ir jį atidžiai skaitome. Ačiū Jums už visą informaciją ir už visą Jūsų kilnų darbą. "Tremtinyje" Nr.6(111) buvo skelbimas, kad norite sužinoti apie dar gyvas partizanų motinas.

Esu kilusi nuo Mosėdžio (Skuodo raj.). Mintimis aplankiau visas mūsų krašto partizanų mamas ir, deja, gyvas radau tik dvi - iš Daukšių k. Mosėdžio valsč. ūkininkė Stanislava Lukošienė dabar gyvena Vilniuje. Žvaigždžių g. pas sūnų.

Truputį papasakosiu apie ją. 1944m. tik prasidėjus antrajai sovietinei okupacijai, raudonieji sadistai suėmė jos vyrą Kazimierą Lukošių, nes jis buvo Daukšių seniūnas. Likusi viena su 4 vaikais, vyriausio 16-mečio Kazelio padedama, gražiai tvarkė 25ha ūkį. 1945-1946 mokslo metais Kazys grįžo į gimnaziją. Po metų ir jaunesnis sūnus Stasys jau buvo gimnazistas.

1948m. pajutu, kad šeimą ištremę, Stanislava Lukošienė paliko savo ūkį ir su visais vaikais išvyko. 1948 10 28 Kazelis aplankė giminaijų kaimą Daukšiųose, jis skrebia areštavo ir išvežė į Mosėdžio skrebynę. Sutemus jam iš ten pasisekė paėgti, bet vėl pateko į pasalą. Automato serija jis pakirto. (Tas žudikas skrebas gyvena Klaipėdoje.) Praše Kazelis jų, kad pribaltgtu, bet vežamas į Mosėdžio miške. Buvo numestas Mosėdžyje, o vėliau pakastas senoje upės vagoje, kur užkasdavo visus partizanus. Dabar ten-akmenų muziejus, kurį įkūrė gyd. Intas. Paminklas partizanams pastatytas pagal gyd. Into parinktus projektus. Toje vietoje palaidota apie 40 vyrų, kiti net ne šito krašto. Paminklinėje lentoje surašytos 79 pavardės, prirašytai ir nežinia kur pakastė jų partizanai, veikę šiose apylinkėse. Mosėdžio valsčiaus vyrai neturi būti pamiršti, nors vario vagys keturių pavardes jau pavogė (o gal šiaip kam jos nepatiko?).

Kada tėvas Kazys Lukošius grįžo iš lagerio, vyriausio sūnaus jau neberado. Atidavė Kazelis Tėvynel viską - ir savo gyvenimą. Jis, gimnazijoje sužinojęs apie kartuomenės užplūdimą ar būsimus miškų supimus, nakčia parbėgdavo į Daukšius ir eldavo pranešti partizanams. Kazys priklausė pogrindžio organizacijai ir joje aktyviai dirbo. Džiaugiuosi tokia mama, kuri Tėvynel išaugino keturis patriotus. Nutraukoje: Mosėdžio akmenų

**Eu gležnais pavasario žiedais
gegužės 1-ają - sekmadienį:
garsiausiai teskamba Motinos
vardas - Šviesus Kaip Saulė,
skaidrus kaip dangaus žydrynė,
primindamas, kad tūkstančiai
Lietuvos Motinų savo vaikus
išaugino Tėvynės laisvės
Didvyrių žygiams.
Šventas Jų Motinystės
atminimas.**

Karžygių Motina

Alytaus apskr. Kalesnykų miške "Dainavos" apyg. štabo bunkeryje 1949m. rugėjo 23d. rusų šnipo Virginius Butkaus išduoti žuvo poetas Juozas Makaraitis-Žilvitis, kilęs iš Varėnos apskr. Perlojos valsč. Panedzingio k. ir Kazimieras Pyplys-Mažytis, kilęs iš Prienų valsč. Kébliškių k.

Ano meto bolševikinė spauda apie jį tiek teparaše: "Kaip poetas tarp banditų jis buvo gerblamas. Nuolatos buvo prie štabo".

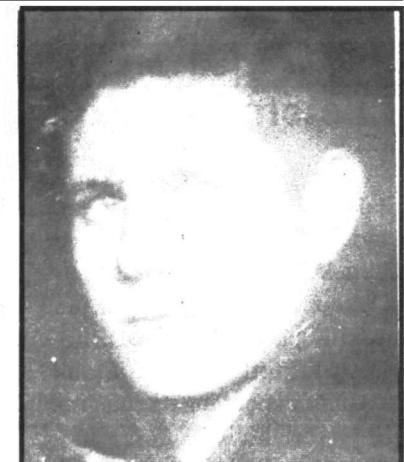
O 1952m. vasario 25d. Kalesnykų miške, ties ta pačia vieta, priėšo kulkos pakirstas mirė Alytaus ligoninėje ir "Geležinio vilko" tėvinių jos vadados jaunesnysis poeto brolis Julius Makaraitis-Varpas. (Pažinau jį ir iš jaunesnės kartos partizanų labiausiai gerblau-V.M.)

O tų garbingų Dzūkijos partizanų dažnoje apdažinuota motinėlė, 92-uosių metus einanti Vladzė Makaravičienė iki šiol gyva. Gyvena Vilniuje. Klekvienu rudenį jis važiuoja į Kalesnykų mišką, kad uždegta žvakutes savo sūnelių žuvimo vietoje. O mes iki šiol tebedainuojamė partizano Žilvičio sukurtas liūdnas ir graudžias dainas. Tarp kitų elleraščių, Juozas Makaraitis-Žilvitis sukūrė ir dainą savo motinai: "Dažnai karto ja mano lūpos// Tą brangų žodį - Mama - Tu...// O Tu tyli, lyg negirdėtum// Už durų amžiams užvertu..."

Vytautas MAČIONIS

muziejuje prie paminklo partizanams lazda pasirėmusi stovi Stanislava Lukošienė ir čia taip pat užkasto partizano Gadeikio žmona. Paminklas pastatytas 1992m. geugužes 2d. Jis statė trijų partizanų brolis Mickus. Aukomis ir projektu rūpinosi gyd. Intas.

Kita dvieju partizanų motina - tai Daukšių kaimo Mosėdžio valsč. sluvėjo žmona, 8 vaikų mama Šmitienė (vardo neprisimenu). 1946m. išėjus į mišką vyriausiajam sūnui, o po metų - ir kitam sūnui Edvardui, tėvas Vincas Šmita buvo areštuotas. 1948m. žiemą Šmitienė su 6 vaikais ištremta į Tomską. 1948m. rudenį žuvo vyriausias sūnus Vincas Šmita-Povas. Tomske mirė duktė Bronė, kuriai buvo tik 20 metų. Sunkus buvo gyvenimas su 5 mažais vaikais. Ji sugrįžo į Lietuvą, į giminaijų kaimą. Sugrįžo ir jos vyras iš lagerių. Dar keletą metų gyveno abu. Vyras lagerių iškankintas mirė, o jis gyvena pas dukrą Daukšių k. Skuodo raj. Sūnus Edvardas iš lagerių grįžęs gyvena Šiaulių. Visi gyvi likę vaikai motiną lanko. Dieve, duok jai sveikatos. Šiauliai

K. Lukošius

Jadvyga PETKEVIČIENĖ

1994m. balandis

Lietuvos Respublikos Prezidentui
Lietuvos Respublikos Ministrui Pirminkui
Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkui

Pone Lietuvos Prezidente,

Vienoje spaudos konferencijoje esate pasakęs, kad KGB archyvai yra valstybės turtas. Tada kyla klausimas, kodėl valdžios turta saugoti ir juo naudotis yra paskirtas LDDP statutinis, o ne Lietuvos Respublikos atstovas (tada būtų atsižvelgta į visų Lietuvos piliečių įvairias nuomones, o ypač į mūsų politinių kalinių ir tremtinų). Esame pasiryžę su Jumis susitikę argumentuotai išdėstyti savo siekius.

Pone Ministre Pirmininke, pone Seimo Pirmininke, mes manome, kad pasaulyje visos save gerbiantios valdžios institucijos į kiekvieną piliečio kreipimasi atsako. O mes į Jus, Ponai, kreipėmės šiai raštai:

1993 08 18, 09 29, 10 01, 10 08, 10 28, 11 09, 11 22, 12 12.
1994 01 11, 02 04, 02 14, 02 18, 02 21, 02 23, 03 14, 03 15.

Memorandumai 1993 12 12.

Memorandumas 1994 03 14.

Jokio atsakymo negavome!

I Genocido centro vadovo postą rekomendavome 9 kandidatūras-žinomus autoritetingus mokslininkus, turinčius humanitarinių mokslo laipsnius, didelę mokslinio tiriamojo darbo patirtį ir pripažinimą, kartu pabrėždami, kad ir toliau konstruktivai bendradarbiausime suderinant Centro vadovo kandidatūrą.

Mūsų pateiktos kandidatūros be svarstymo atmetos, ir Jūsų, pone A.Šleževičiau, teikimu paskirtas V. Skuodis.

Tokį atsakingu pareigūnų elgesį vertiname kaip kvalifikuotą komunistinę klastą, įstatymų nesilaikymą ir valdžios usurpavimą.

LDDP, deklaravusi tautos susitaikymo ir visuomenės sandoros idėjas, turėdama Seime daugumą, demonstruoja panieką susitarimams ir įstatymui.

Mūsų akcijoje "Kaliniai grįžta į kameras" nuo gruodžio 11d. budėjo apie 1000 žmonių, akcijoje "Saugosime Centro patalpas ir KGB archyvus" nuo vasario 18d. užimtose patalpose budėjo daugiau kaip 2000 žmonių, čia apsilankė minios žmonių.

Mes, politiniai kaliniai ir tremtiniai, dar ir dar kartą pareiškiamė, kad turime besąlygišką teisę kontroliuoti KGB archyvų saugojimą, tvarkymą ir naudojimą, genocido ir rezistencijos tyrimą. Ši teisė yra patvirtinta krauju, kančia, ir mes ją ginsime.

Jei nebus teisingai išspręstas šis klausimas, mūsų adresas yra ir bus: Vilnius, Gedimino pr. 40, KGB rūmai, 153 kambarys.

*Lietuvos politinių kalinijų ir tremtinijų sąjungos vardu
pasirašo štabo budėtojai (27 parašai)*

Vilnius, 1994 04 06

Apie LDDP teisybę

LDDP (komunistų partijos) teisybės ir teisingumo politiniai kaliniai ir tremtiniai dar nepamiršo. Jų turtas buvo nusavintas masiniu įkalinimų, deportacijų būdais. Prieš keletą metų, nors simboliškai, bet buvo bandoma tai kompensuoti. Tačiau LDDP, įvesdama litus, vėl nusavino jų indėlius. (Pavyzdžiu, jei buvo gauta už turtą, kalėjimą arba pensija už tremtį 8000 rublių, dabar Taupomojo banko sąskaitoje užrašyta 80 litų.) Tai paslėpta nusavinimo forma. Su "Valstiečių laikraščiu" elgiamasi jau visiškai atvirai. Garsiai šnekama apie teisingumą, o iš tiesų nepaisoma teismų sprendimų. Galioja principas - ką norėsite, tą ir sutvarkysime. Tą teisybę komentuoja p. Z. Šličytė.

Elvyra KUNEVICIENĖ

Teisniko komentaras

Teismo sprendimas privalonas

net COOP

Valdančiosios LDDP atstovas spaudai "Tlesos" laikraštyje kovo 16d. paskelbė pareiškimą "Nereiki ka viusuomenės nei gąsdinti, nei klaidinti". Čia rašoma: "LDDP nesiruošia kartoti p. G. Vagnoriaus metodų teisybę stengsis susigrąžinti teismo būdu".

Idomus LDDP pažadas susigrąžinti teisybę per teismą, kai jau yra įsitiksėjęs Vilniaus miesto pirmosios apylinkės teismo sprendimas atmesti LDDP tarybos teškinį Spaudos kontrolės valdybai prie Teisingumo ministerijos ir trečiąjam asmeniui UAB "Valstiečių laikraštis" dėl 1991m. lapkričio 21d. įsakymo Nr. 37, kuriuo anuliuotas teisymo liudijimas Nr. 195 leisti periodinį leidinį "Valstiečių laikraštis" pripažinimo neteisėtu.

Šitas sprendimas, priimtas 1992m. gegužės 28d., buvo apskustas Lietuvos Respublikos

Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų kolegijai. Išnagrinėjusi bylą kasacine tvarka, Kolegija savo 1992m. birželio 28d. nutartyje nurodė: "Teismo išvada atitinką šluo metu galiojančius įstatymus ir norminius aktus. Aukščiausioji Taryba priėmė specialius teisinius aktus dėl LKP (SSKP) ir buvusių komunistinių organizacijų turto paėmimo (1991m. rugpjūčio 22d. ir 1991m. lapkričio 7d.) leškovas yra dalį minėtųjų organizacijų turto perėmės, taip pat ir spaudos informacijos priemonės: atsakovo pateikta pažyma (39 bylos lapas).

Lietuvos Vyriausybė, vadovaudamasi Aukščiausiosios Tarybos anksčiau nurodytais įstatymais, 1991m. rugpjūčio 27d. priėmė nutarimą Nr. 363, kuriuo leidinio "Valstiečių laikraštis" steigėjo funkcijas perdevė Žemės ūkio ministerijai. Galiojant šiemis

Š SEIMO IR VYRIAUSYBĖS RŪMU

Parengė Edmundas SIMANAITIS

Atnaujinama socializmo "statyba"

Sovietmečio spauda visais būgnais skelbė apie "pastatyta" "išvystytą" ir net "brandų" socializmą, po kurio beveik ranka pasiekiamą žmonijos svajonę komunizmas. Mūsų spudoje pasirodė žinutė, kad kovo 26d. susikurė Lietuvos socialistų partija, kuri tikriausiai mėgins tą bankrutavusią "statybą" atgaivinti. Net 37 Seimo nariai sunerimė kreipėsi į premierą A. Šleževičių ir Teisingumo ministram J. Prapiestį dėl socialistų partijos registravimo. Parlamentarai primena, kad Aukščiausioji Taryba 1992m. rugpjūčio 22d. priėmė nutarimą "Dėl LKP (SSKP) struktūrų veiklos Lietuvoje", kuriam pateiktas toks šios partijos įvertinimas: "LKP, kaip SSKP padalinys Lietuvuje, organizavo ir kurstė veiksmus, kuriais buvo siekiama nuversti teisėtą Lietuvos valdžią, prieverta sunaikinti Lietuvos Respublikos nepriklausomybę... o rugpjūčio 19d. vykdė perversmo organizatorų direktyvas Lietuvuje". Tuo aktu buvo nutarta, kad "LKP (SSKP) veikla yra nelegali ir todėl uždraustina". Prokuratūra buvo įpareigota "spręsti klausimą dėl partijos narių patraukimo baudžiamojon atsakomybę". Parlamentarai nesiima vertinti susikūrusios socialistų partijos idėjnų nuostatų, tačiau teigia, kad "atskiri jos nariai yra buvę aktyvūs LKP (SSKP) nariai, po 1990m. kovo 11-osios veikę prieš Lietuvos valstybę. Gali būti, kad naujoji partija - tai LKP (SSKP) idėjų ir veiklos teisėja bei svetimos valstybės ardomųjų užduocių slapsa vykdytoja. LDDP parama tokiai partijai įsikurti arba atskurti išreiškia LDDP dviveidystę ir nesirūpinimą Lietuvos valstybingumu... Šios partijos pasiskelbimas gali reikšti pastangas atkurti buvusią Sovietų Sąjungą..."

Registravojant šią naująją partiją privalu nustatyti visų jos narių ryšį su nelegaliai Lietuvuje veikusia LKP (SSKP)". Parlamentarai reikalauja, kad būtų patikrinta visų "socialistų" partinė veikla po 1990m. kovo 11d.

Rusijos politikoje nėra atsitiktinumų

Kovo 11-osios Akto signataras, buvęs ambasadorius ir derybininkas su Rusija, dabar Seimo Krikščionių demokratų frakcijos referentas Č. Stankevičius, paklaustas apie Rusijos planą steigti karines bazes Latvijoje, atsakė: "Nemanau, kad čia būtų atsitiktinumas. Tai tos pačios politikos viena išraiškos forma. Rusijos politika Baltijos šalių atžvilgiu yra labai kryptinga-siekiai skelbiami ir praktiskais veiksmais juos norima įtvirtinti. Šie siekiai Baltijos valstybėms labai pavojingi, ir jiems reikia priešintis. Rusijos politika neblogai koordinuojama-keičiasi šiek tiek išraiškos formos".

Krikščionių demokratų frakcijos seniūnas I. Uždavinys Kauno savanorių sueigoje kalbėjo, kad "neprisklausomybė galima apginti ne vien tiktais doktrinomis, nuostatomis, įstatymais. Neprisklausomybė ginama ir jėga. Jeigu tos jėgos nebus, tai visi mūsų pareiškimai neturės galios. Tik vienybė diplomatinių veiksmų, teisinės kovos, tiesioginių pareiškimų, kurie pagrįsti ir siejami su jėga, tuos pareiškimus remiančia, duoda gerų rezultatų". Šis teiginys šiuo atveju itin aktualus.

Moratoriumą sodybinėms žemėms!

Dabartiniai norminiai aktai suteikė kaimo gyventojams teisę naudoti maždaug 850 tūkstančių ha sodybinių žemės, be teisės paveldėti ar disponuoti jomis. Šios žemės visuomenė žinomas kaip liūdnai pagarsėjusios "žaliųios zonas". "Nacionalinė žemės ūkio plėtojimo programa" numato, kad po trejų ketverių metų "žaliųjų zonų" liktų perpus mažiau. Žemės savininkai puoselėja vilčių atgauti savo žemę. Tačiau LDDP agrarinės politikos ideologai, siekdamai bet kokia kaina išlaikyti savo populiarumą ir norėdami dalį kaimo žmonių padaryti savo nusikalstamos politikos bendrininkais, siekia artimiausiu metu "žaliųias zonas" išpardo darbiniams šiu žemės naudotojams. Jeigu ši LDDP idėja bus beatodairiškai įgyvendinta, ji sukels daugelį nei-

normatyviniams aktams, atsakovas turėjo anuliuoti steigimo litiudijimą, išduotą leškovui".

Ieškovo LDDP tarybos kasacinių skundą LR Aukščiausiojo Teismo Civilinių Bylų Kolegijai atmetė, o Vilniaus miesto pirmosios apylinkės teismo 1992m. gegužės 28d. sprendimą paliko nepakeistą.

Taigi teisimo sprendimas įsileido, o LR Civilinio proceso kodekso 233 straipsnis skelbia:

"Sprendimui įsitenėjus, šalys ir kitų dalyvavę byloje asmenys, taip pat jų teisių perėmėjai nebegalėti iš naujo pareiškinti teisės pačių teškinilių reikalavimų tuo pačiu pagrindu, taip pat kitos byloje gincytis teisimo nustatytus faktus ir teisinius santykius".

Topatieskodėko 14-asis straipsnis nurodo, kad įsitenėjęs teisimo sprendimas, nutartis ir nutarimas yra privalonai visiems piliečiams, pareigūnams, įmonėms,

rantių nestabiliu pereinamuoju agrarinės reformos laikotarpiu. Jie pasiryžę sodybinių žemės naudojimo moratoriumui ir sutinka laukti, kol žemėnaudos reikalai kaiame išsispres ir šie plotai sugriž jems ar jų paveldėtojams ateityje (...)

Mes protestuojame prieš... nuskalstamą sprendimą išparduoti "žaliųjų zonų" žemes, kurias siekia atgauti jų savininkai", - rašoma pareiškime, pasirašytame Tautininkų Sąjungos atstovo R. Smetonos, Ūkininkų sąjungos- J. Čiulevičiaus ir LŽSS-A. Liaugaudo.

Pareiškėjai ragina žemės savininkus ar jų paveldėtojus siųsti registruočiai laisvai skelbimus tokiu adresu:

Lietuvos žemės savininkų sąjungai, Donežaičio 2, 317, 3000 Kaunas

Įstaigoms ir organizacijoms.

Štai koklia yra teisybė, nustatyta įsitenėjus teisimo sprendimui, kurį vykdyti privalo netgi valdančioji LDDP. (Beje, teismas šiame sprendimame G. Vagnoriaus Vyriausybės nutarimą pripažino teisėtu.)

Sena išmintis teigia: "Ne karalius yra įstatymas, o įstatymas yra karalius".

*Zita ŠLIČYTĖ
LR Seimo narė*

1994m. balandis

IŠ SEIMO IR VYRIAUSYBĖS RŪMU

IŠ SEIMO IR VYRIAUSYBĖS RŪMU

Laisvės frakcijos seniūnas B. Gajauskas atsako į tris klausimus

Parengė
Edmundas SIMANAITIS

Kokie rengiamo komunizmo teismo tikslai?

Pagrindinis tikslas: įvardyti komunistų partiją kaip nusikalstamą organizaciją, vykdžiusią genocidą Lietuvoje ir vadovavusių jo vykdymui. Taip pat įvertinti kitų organizacijų, vykdžiusių genocidą ir griovusių valstybę, veiklą, pavyzdžiu, NKVD, NKGB, MGB, KGB (tai viena organizacija, keitusi tiki savo pavadinimui), NKVD kariuomenės, stribų būrių, sovietinių karinių komisariatų, ėmusių į rekrūtus mūsų žmones. Kompartiją kaltinsime tiesiog už genocidą (tai pats svarbiausias kaltinimas), taip pat už kolektivizaciją, už turto atémimą bei jo naikinimą, valstybės griovimą ir dvasinį genocidą - nutautinimą, moralinį nuskurdinimą, tautos skandinimą alkoholyje. Kaltinamojį medžiaga bus renkama ir kaupiama Kaune. Instrukcijos baigiamos rengti. Kitose iš komunizmo išsivadavusiose šalyse ši darbą atlieka organizacijos, panašios į mūsų. Organizuojame bendrą tarptautinį komunizmo teismą - Niurnbergą.

Žinoma, tai turėtų atlikti valstybė - čia jos pareiga, tačiau dabar Seime daugumą turi buvusieji komunistai. Aš netikiu, kad jie ryžtusi teisti save.

Kaip Jums patiko prof. R. Katiliaus koncertas?

Balandžio 10d KGB rūmu vestibiulyje įvyko prof. Raimundo Katiliaus ir rašytojo Eugenijaus Ignatavičiaus improvizuotas koncertas - susitikimas su čia budinčiais politiniais kalinių, tremtiniais ir miesto visuomene. Žymaus lietuvių smuikininko griežimas, kaip ir rašytojo kalba, paliko gilią įspūdį. Abu svečiai parodė seklinę pilietinės pareigos ir solidarumo su protesto akcijos dalyviais pavyzdį. Tai kultūros protestas prieš didžiąją neteisybę. Tokius koncertus - susitikimus su meno žmonėmis rengsime kiekvieną sekmadienį 15 val. Tikimės, kad koncertuose ansambliai ir chorai Tada koncertus rengsime prie rūmu, lauke. Protestai dėl KGB archyvų ir Genocido tyrimo centro vadovo kada nors baigsis. Žinodami, kad GTC vadovas turi būti neutralus, net nesiūlēme buvusio politinio kalinio, o specialistus istorikus, daugelis jų turi mokslinių laipsnių. DDP atmetė visas kandidatūras. Norime tik vieno - išsaugoti archyvus ir atkurti istorinę tiesą. Kol valdančioji partija tyli-akciją tēsiame. Ji baigsis susitarus abiem pusėms - jos abi turi likti patenkintos.

Ar tarp LPKTS ir LPKS yra idėjų, programos ar kitokių skirtumų?

Esu tvirtai įsitikinęs: jokio idėjų skirtumo nėra, kaip jo nebuvo partizaniniame judėjime, lageriuose ir tremtyje. Pasidalijimas žalingas mums visiems. Suartėjimo procesas bus neilgas. Abiejose pusėse yra protingų žmonių. Ir tarp programų jokio principinio skirtumo tikrai nėra. Artėjant savivaldybių rinkimams, toks susiskaidymas trukdytų dešiniesiems laimeti daugiau vietų.

Kodel ignoruojama Seimo narė Romualda Hofertienė?

"Jau beveik metai LDDP valdžia Seime sistemingai pažeidinėja mano, kaip Seimo narės, teises... Méginau išvengti konfliktų ir tartis dėl pažeidimų žodžiu. Deja, LDDP taikų sprendimo būdą grubiai atmetinėja... Nuo balandžio mėnesio (1993 metų E.S.) nesugausi jokio Seimo dokumento; pabrëžiu - jokio. Néra mano pašto dėžutės Seime (visi kiti Seimo naraijas turi - E.S.). Korespondenciją Seime gaunu pavéluotai arba visai negaunu. Dažnai laiškus randu įvairiausiose Seimo vietose. Galiu manyti, kad pašto dėžutė ne įrengiama todėl, kad būtų galima kontroliuoti, kas rašoma laiškuose... Seimo pirmininkas bei Seimo valdžia neatsako į mano raštus (pavyzdžiu, dėl alkoholinių gérimų nevarojimo Seime ir kt.). Mano padėjėjui-sekretoriui Klaipėdoje, dirbančiam nuo 1993m. rugpjūčio 1d., nesumokėtas atlyginimas. Dažnai trukdoma kalbėti per plenarinus posėdžius. Mano balsavimo rezultatai čia įskaičiuojami, čia ne. Elektroninėje balsavimo sistemoje mano pavadė čia įjungiamą, čia įjungiamą. Seimo Švietimo-kultūros komitete vėl neleidžiama dirbtī", - rašo savo pareiškime Seimo narė Romualda Hofertienė.

Ir Prezidentas nebegali pasipriešinti

Neatlaikiusi argumentuotos ir demaskuojančios kritikos, LDDP valdžia pagaliau pripažino, kad būtina perskaiciuoti ilgalaikio turto vertę ir investicines lėšas. "Tačiau 1994m. kovo 28d. Vyriausybės priimtas nutarimas dėl įmonių turto indeksavimo yra dar viena apgaule - iš esmės nemumato nei dirbtinai nuvertinto turto indeksavimo, nei anksčiau išleistų akcijų vertės atstatymo. Šis nutarimas nepanaikina ir neteisėto, nomenklatūrinio įmonių susipratavimo, kai valstybei nemokama nė cento litais ar investiciniais pinigais, taip pat svetimų akcijų pasisavinimo", - teigia Tėvynės Sąjungos (Lietuvos Konservatorių) valdybos pirmininkas Gediminas Vagnorius. Mat indeksuoti reikėtų pagal 1992m. gegužės 1d. kapitalo būklę, o nutarime numatoma tai daryti pagal 1994m. balandžio 1d. įregistruoto kapitalo struktūrą. "Tokiu Vyriausybės nutarimu ne tik neatstatomas teisėtumas, bet, pavojingai laužant Konstituciją, bandoma lyg ir įteisinti neteisybę, valstybės ir privataus turto grobystymą valdančiosios partijos grupelės draugų naudai. Teisinė valstybės Prezidentas yra demokratijos ir teisėtumo garantas, pirmiausia ginantis Konstituciją ir piliečių interesus. Apgalestaujame, jog Lietuvos Respublikos Prezidentas kuo toliau, tuo labiau nebepajėgia atlikti svarbiausių savo pareigų, nebegali pasipriešinti partinėms nomenklatūrinėms grupuotėms", - rašoma dokumente.

Tėvynės Sąjunga griežtai reikalauja, kad Vyriausybė peržiūrėtų savo 1994m. kovo 28d. nutarimą Nr. 206, t.y. padidintų indeksavimo koeficientus, atsižvelgiant į tikrą kainų pasikeitimą, taip pat numatyti akcijų vertės indeksavimą. Tuo suinteresuota didžiuma Lietuvos gyventojų.

Sveikatos apsauga tolsta nuo žmogaus

Buvęs tremtinys krasnojarskietis, gydytojas, Seimo narys Kazimieras Kuzminskas priklauso Krikščionių demokratų frakcijai. Spaudos konferencijoje jis apgailestavo, kad Seimo dauguma randa laiko užsienio politikai, ekonomikai, žemės ūkiui, tačiau nepradeda svarstyti sveikatos įstatymo projekto. Be šio įstatymo neįmanoma kurti teisinės medicinos. Seimo narys kritikavo sveikatos draudimo įstatymo projektą. Privalomas draudimas turi būti tik valstybinis, nes sveikatos draudimą atiduoti į privačias rankas labai rizikinga. "Lietuva dar ne teisinė valstybė, nera sveikatos įstatymų", todėl privatūs draudejai nepatikimi. Išnors į užsienį su pinigais, ir gaudyk vėja laukuose! Tačiau smulkaus verslo žmonės ar individualiai besiverčiantys nesinaudos valstybiniu draudimu. Jie galėtų drausti savo sveikatą savanoriškai privačiose draudimo įstaigose ar individualaus draudimo kasose prie valstybinių draudimo. Neapdairiai privatizuojant gydymo įstaigas, pagrindiniai akcijų paketai lengvai gali patekti į ne medikų rankas. Reikėtų kuo greičiau priimti alkoholio kontrolės įstatymą. Priėmus svarbiausius sveikatos apsaugos ir draudimo įstatymus, būtų galima aprūpinti darbu jaunus gydytojus, ką tik baigusius aukštąjamas mokyklas. Garbus amžiaus sulaikę gydytojai galėtų verstis privačia praktika, užleisdami darbo vietas jauniems specialistams. Kaimuose beveik neliko gydytojų, ir sveikatos apsauga nutolo nuo kaimo žmogaus. Krikščionių demokratų programoje numatyta, kad gydytojas turi eiti prie žmogaus. "Kol nebus gydytojų bedarbių, tol medicinoje nėmatysim pažangos, tol nebus mandagiai elgiamasi su ligoniais", - samprotavo Seimo narys.

Kas turi palaikyti lietuviybę Lietuvoje?

Tautininkų frakcija Seime labai kritiškai vertina Seimo priimtą nutarimą "Dėl Valstybinės regioninių problemų komisijos ir Tautybių departamento prie LR Vyriausybės reorganizavimo". DDP ir lenkų frakcijos balais buvo atmetas "Valstybinės regioninių problemų komisijos statuso" projektas. Lietuvos lenkų sąjunga seruai reikalavo likviduoti šią komisiją, taigi "nekyla abejonių, kam ir kokią duoklę ar skolą šiandien moka LDDP. Lieka tik spėlioti, kokių dar įspareigojimų ar nuolaidų, ignoruojant gyvybinius lietuvių tautos interesus Lietuvos rytiniose regionuose, LDDP yra pažadėjusi lenkų sąjungai ateityje. Taip pat apgailestaujant tenka pažymeti, kad šioje Lietuvos dalyje nei anksčiau, nei dabar nesudarytos netgi būtiniausios salygos lietuviybėi palaikyti, puoselėti ir ugdyti. Atvirkščiai, Lietuvos rytinėje dalyje įsigali baimę, lietuvių vis dažniau atleidinėjami iš darbo, o naujų lietuviškų mokyklų ar kultūros centrų statybų Vyriausybė ir prolenkiškos savivaldybių tarybos sako "Ne".

Tautininkų frakcijos sąjungos seniūno L. Milčiaus pasirašytame pareiškime valdančiojį LDDP partija įspėjama dėl žalos lietuvių tautos interesams ir "atsakomybės už visas galimas neigiamas pasekmes, vykdant anksčiau minėtą nutarimą, nesugebėjimą ar nenorą rūpintis savo tautos žmonėmis ir jų reikmėmis, pirmiausia Lietuvos rytinise rajonuose bei kitose etninėse lietuvių žemėse".

Nepasitikima stribu - LDDP ekstremistu

Lietuvos kariuomenės menkinimo ir juodinimo bangą šiek tiek nuslūgo, tačiau nerimo nesumažėja. Penkios Seimo frakcijos - Tėvynės Sąjungos, Krikščionių demokratų, Demokratų, Tautininkų ir Laisvės bendrame pareiškime konstatuoja, kad "apie Lietuvos Krašto apsaugos struktūras ir jose pačiose kuriamą dirbtinę įtampa". Pažeidžiant Konstituciją daromos provokuojančios klatos kariškių butuose. Spaudos žiniomis tokiai kratų būta net iki trijų šimtų. Svarbiausias įtampos šaltinis - "dabartinio Seimo Nacionalinio saugumo komiteto vadovaujančios grupelės veikla, jos pasirinktas neteisėtas kelias peržengti parlamentinės kontrolės įgaliojimus ir imtis vykdomosios valdžios funkcijų, siekiant perimti visą Krašto apsaugos sistemą ir tiesiogiai jai vadovauti. Tai jau sukėlė pagrįstą Lauko brigados batalionų vadų protestą. Subreditu nepasitikėjimas" Naciokalinio komiteto pirmenybės ir šio komiteto sudėties pakeitimas. LDDP vadovybei neatleistinai kapituliuojant prieš jos pačios ekstremistus, stabilizuojančią veiksmų turi imtis labiausiai ir tiesiogiai atsakingas asmuo - Respublikos Prezidentas. Nacionalinio saugumo sritis yra ta, kurioje būtinas platus Lietuvos politinių jėgų sutarimas, suderinta koncepcija ir stabili kryptis", - rašoma pareiškime.

LLL lyderis A. Terleckas gana tiesmukiškai paklausė Prezidento: "Kas įvyktų, jei paaikštėtų, kad į LR Seimą pralindo Krikščionių demokratų partijos remtas buvęs gestapo bendradarbis? LDDP vadovai sukelė tokį triukšmą, kuri išgirstų ne tik Maskva, bet ir Paryžius, Berlynas, Londonas, Washingtonas. Vasario 8d. Lietuvos spaudoje pasirodė žinutė, kad Seimo Nacionaliniam valstybės saugumo komitetui vadovauja buvęs stribas. Jūs, gerbiamas Prezidente, ne kartą viešai tvirtinote, kad komunizmas įvykdė prieš žmoniją didesnių nusikaltimų negu fašizmas ir nacionalizmas. Tad kodėl nieko nedarote stribui iš mūsų Seimo pašalinti, gėdai nuo šios garbingos institucijos nuplauti?"

Karininko ištikimybė Lietuvai

Įsisiūbavus savanorių šmeižimo ir juodinimo kampanijai, Kauno zonas savanoriai susirinko pasitarti. Vasario 5d. jie veltui laukė aukštųjų karininkų iš Vilniaus. Savanorė Justina Orientienė apgailestavo, kad nebus kam atsakyti į jos klausimus. O klausimai labai aktualūs. "Generalinio štabo viršininkas plk. S. Knezys, jo pavaduotojai plk. J. Naprys, plk. A. Zabulionis, A. Tamulaitis gauna pensijas iš Maskvos ir atlyginimą iš Krašto apsaugos ministerijos. Idomu, kokį dydžio pensijas moka Rusija ir kokius atlyginimus mūsų ministerija? Kada šie pulkininkai atsirado tarnyboje? Kas ir kada jie suteikė karinius laipsnius? Kada jie prisiekė Lietuvos Respublikai?"

Opozicijos lyderis prof. V. Landsbergis ne be pagrindo prakalbo apie GRU šešelį Lietuvoje ("Lietuvos aidas" Nr. 66, 1994 04 06): "Rusijos baltiškajį apetitą tramdyti tik Lietuvos gebėjimas priešintis. O jis lemia valdžios padorumas bei karių dvasia: visų uniformų dėvinčių patriotizmas, sąžiningumas ir garbė, pasitikėjimas vienų kitaip ir savo vadais. Vienų ginkluotų pajėgų arba saugumo struktūrų priešinimas su kitomis tolygus valstybiniam nusikaltimui. Girtavimas ir nestatutiniai santykiai šalintini visu griežtumu. Negali būti vadovaujančių karininkų neprisiekusių ištikimybės Lietuvai, neturi būti ir imančių pinigus iš Maskvos."

Ar atsakys kas nors iš savanorės J. Orientienės klausimus? Juk tai visiškai pagrįstas ir teisėtas daugelio Lietuvos piliečių susirūpinimas.

SKAT vadasis patvirtintas

Laikinai ējęs Savanoriškosios krašto apsaugos tarnybos vado pareigas plk. ltn. Arvydas Pocius nuo kovo 31d. patvirtintas šioms pareigoms.

1994m. balandis

TREMINTYNS

4

IVYKIAI

LATVIJA. Balandžio 9 d. Rygoje įvyko Latvijos "Baltic Unity" (Baltijos vienybės) organizacijos steigėjų konferencija. Iš Lietuvos dalyvavo prof. A.Smailys, B.Nežgada, doc. K.Paulukas ir Š.Valetinavičius. Apsvarstyti įstatų ir programos projektai, išrinkta Latvijos "Baltic Unity" valdyba, patvirtintos deklaracijos.

1 Dėl Skrundos radiolokacinės stoties. Kreiptasi į Latvijos Prezidentą, kad nepasirašytu su Rusija bendradarbiavimo sutarties, jeigu Skrunda ir išvedus rusų karluomenę liks Rusijos gynybinių pajėgų žinioje.

2 Dėl Karaliučiaus srities. Pasiūlyta sušaukti tarptautinę konferenciją Karaliučiaus klausimui, siekiant demilitarizuoti ir nustatyti naują politinį administracinių šio krašto statusą.

3 Dėl Baltijos valstybių suverenitetų vertinimo. Laikantis Jungtinių Tautų organizacijos deklaracijos suvereniteto lygibės principo, nutarta kurios nors vienos iš trijų valstybių suvereniteto pažeidimą laikyti visų trijų Baltijos valstybių suverenitetu pažeidimu.

4 Dėl Lietuvos ir Lenkijos bendradarbiavimo sutarties. Prašyti Lietuvos Vyriausybė paskelbtį sutarties tekstą spaudoje ir tik išsprendus glnčytinimus klausimus sutarti ratifikoti.

Konferencijoje buvo pasiūlytas "Baltic Unity" vėliavos projektas. Jį tris spalvų geltonos, violetinės ir baltos. Tokią trispalvę pirmą kartą iškėlė 1943 m. Rygoje jaunimo pogrindinė organizacija, siekusi Baltijos valstybių vienybės kovoje už nepriklausomybę 1946 m. Gotlande šią vėliavą iškėlė jungtinis estų, latvių ir lietuvių karinis dalinys, suformuotas iš internuotų karių Švedijoje.

Alfredas SMAILYS

Baikalo tremtinių susitikimas

JONAVA. Balandžio 9 d. baikaliečiai pamirnėjo 45-ąsias tremties metines. Dalyvaujant gausiam būriui iš visos Lietuvos, monsinjuk. Vincentas Pranskietis šv. Jokūbo bažnyčioje aukojo šv. Mišias.

Vagonai su nelaimingaisiais išsiredejo iš Jonavos geležinkelio stoties 1949 m. kovo 25 d. Į tévynę sugrįžo ne visi. Kunigas pamirnėjo savo konfratratą kun. Kostą Černį, talentingą poetą, spėjusį grįžti į Lietuvą tik - numirti. Klerikas Valerijus Vaikovičius mirė tremtyje pirmasis. Jo palaikai parvežti į tévirkę. Prieš 11 metų mirė Baikalo tremtinių kunigas Vladas Abravaičius, tvirtų įsitikinimų žemaitis, tremtyje viešai atsisakęs dalyvauti "balsavimuose". Mirė ir pulkininko Žutauto žmona Juozefa Žutautienė, jaunutė mergaitė Bronė Malukaitė ir poetė Joana Laskaitė.

Po šv. Mišių baikaliečiai dalyjosi prisiminimais. Vytautas Aneliuskas iš Kauno pasakojo, kaip skaudūtis buvo laidojti į Lietuvą parvežus sūnelio palaikus. O šviesiausias tremties nutikimas - kai uždaryti vagonai iš Jonavos pajudėjo ir tremtinių vadovaujami Gržinos Ručytės (dabar Landsbergėnės), émė gledoti ir daunuoti. Paskui su ją vienoje brigadoje V. Aneliuskas žvejojo ir gérėjos jos optimizmu.

Pranas Kazėnas, ištremtas iš Pasvalio rajono Sindriūnų kaimo, pasakojo: "Labai sunkus buvo gyvenimas. Ir po Atgimimo taip pat lūdina, nes buvusi komunistų partija vėl mums vadovauja ir nealška, kas bus toliau. Reikia stengtis, kad greičiau įvyktų neeiliniai Seimo rinkimai".

Vytautą Barkevičių, dabar gyvenančią Kaune, suėmė dar gimnazistą. Baikaliečiams gledojo ir daunavo Jonavos politinių kalinių ir tremtinių choras, vadovaujamas V. Šliukštės.

Edmundas SIMANAITIS

VILNIUS. Balandžio 3- osios rytą šv. Velykų stolas papuoštas "mūsų" KGB rūmuose. Čia kuršenėliai budime jau antra para. Antroje dienos pusėje mus aplanko brangūs svečiai: V. Landsbergis, A. Svarinskas, B. Gajauskas, E. Kunevičienė, R. Hofertienė, I.Uždavinys. (Nerašau jų titulų, šiuos garbingus žmones žino visa Lietuva.) Sėdame prie spalvingais margučiais ir kvapniais užkandžiais turtingo stalo. Visa tai darbščios šeimininkės atvežė iš įvairių Lietuvos kampelių. Velykų valgus šventina monsinjoras A. Svarinskas. Skamba sveikinimo žodžiai, teikiantys ryžto ir ištvermės. Džiaugiamės V. Landsbergio, B. Gajausko ir kitų svečių išsakyti mintimis, jų dėmesiu teislingumui Lietuvos. O iš Genocido vykdytojų stendo į mus žvelgia ir Vytautas Petkevičius. Išrinktoji LDDP mūsų ši rytą neatsiminė nei pasveikinimais, nei pažeminimais.

Pakiliai nusiteikę "tikriname" margučių stiprumą, užkandžiajamę, geriajamą kavą. Skamba Maironio lyrika, daunuojame "Lietuva brangi!" ir kitas mūsų daínas.

Ilgam likus atmintyje Seimo narių nuoširdūs žodžiai; brangus prisiminimas bus ir Popiežiaus Pauliaus Jono II portretas su V. Landsbergio autografu.

Kuršenai

Jonas VAIŠNORAS

Reikia budeti! Reikia saugoti!

Ketvirtas mėnuo budime KGB kamerose. Tai rimtas protestas prieš LDDP savivalę. Neleisime jai čia šeimininkauti.

Per šv. Velykas, kai mes, kuršenėliai, budėjome, kameras aplankė vokiečių, anglų, prancūzų, danų, slovakų, čekų delegacijos. Vos spėjome atsakinėti į jų klausimus. Filmavo, fotografavo. Džiaugėmės tokiu dėmesiu. Tegu pasaulis žino apie mus.

Jonas VAIŠNORAS

Geležinė uždanga

Kiek daug ji slėpė Mus, sovietinėje kalinamus ir žudomus, nuo pasaulio, o demokratines jėgas, mus gelbėjančias, nuo mūsų. Iki šlolei mažai kas net iš politinių kalinių žino apie specialias politinių kalinių globos ir gelbėjimo organizacijas. Viena tokiai "Keston College", įsteigta 1969 metais Australijoje ir pagarsėjusi visame pasaulyje kaip tikslių kalinių apie politinius sovietinės kalinius šaltinius. Šioje organizacijoje dirbo daugiau kaip 20 mokslių. Jie rinko ir skleidė žinias apie persekiojamus žmones komunistų kraštuose ir stengėsi visokerio palengvinti politinių kalinių padėtį. Šios organizacijos įkūrėjas Michael Bourdeaux 1984 metais buvo apdovanotas Templeton Foundation premija (jā yra gavusi ir Motina Tereza bei Aleksandras Soljenycinas).

Surinkę žinias, M. Bourdeaux parašė apie Lietuvą knygą "Kryžių žemė", o kitą savo knygų pa-skryre ištisus skyrius okupuotos Lietuvos kančioms. "Keston College" kas dvi savaites ir kas tris mėnesius leido biuletenu. Apie Lietuvą žinios daugiausia buvo īmamos iš "Lietuvos katalikų Bažnyčios Kronikos". Tokiu būdu pasaulis daug ką žinojo apie mūsų politinių kalinių vargus ir visaip jems padėjo. Pirmiausia

ta parama reiškėsi viešinimu periodiniuose leidiniuose tikrų žinių apie padėtį "sovietiniame lagerje" ir vlešosios nuomonės formavimu. Antra, jie sudarydavo politinių kalinių duomenų banką (kalinimo vieta, trumpa biografinė, už ką nuteistas), platinančiu visuomenėje, sudarydavo kuratorių grupes, kurios globojo pasirinktą kaliną. Rašydavo laikus jam pačiam, jo šeimai (beje, kalinys dažnai nusiaubiai jų negaudavo) ir kalėjimo administracijai. Šitaip jie parodydavo, kad šis kalinys yra žinomas pasaulyje, globojamas, ir susidoroti su juo tylomis, jis pražudyti nepavyks.

Panašią politinius kalinius globojančią organizaciją buvo įkūrės ir S. Kudirkos, kadaise nesėkmėmingai bėgęs iš sovietinio laivo į Amerikę. Šių dviejų organizacijų politinių kalinių globos, jų sveikatos kontrolė, laikai iš viso pasaulyje kampelių tramdė ka-

lėjimą administracijų represijas, lengvino sunkią jų dalią.

Šios organizacijose dirbo ar aktyviai talkino lietuvių emigrantai. Jie teikė žinias ir globojo konkrečius politinius kalinius. Šiandien, kai sovietinių lagerių kalinai jau laisvėje, šie žmonės tylių dirba kitą Lietuvai svarbų darbą ir malonai priima savo globotinius Australijos. Beje, dažnai jų atvažiavę Lietuvą nedrėsta pasakyti globotiniui apie savo triūsą, keliis dešimtmečius trukus rūpinimasi.

Pradėta rašyti apie Lietuvos kančių kelius. Pirmoji knyga jau pasiekė skaitytojus. Čia minimos organizacijos, jų veikla bei remėjai turėtų būti įtrauktos į toliemes knygos tomus, kad būsimoji karta daugiau žinotų apie lietuvių tautos kančias, kad deramai būtų pagerbtis šiuos kančios kelius lengvinę žmonės.

Rūta GAJAUŠKAITĖ

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos PADĖKA

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga nuožaidžiai dekoja "Keston College", S. Kudirkai ir visiem rėmėjams šių organizacijų veiklą užtiesos atskleidimą visam pasaulei apie persekiojimus ir pliknaudžiavimą psichiatrija prieš sąžinės ir politinius kalinius bei jų padėties palengvinimą.

LPKTS prezidentas Balys GAJAUŠKAS

Zvelgiam daugiau į ateitį

Balandžio 9 d. Kaune įvyko III Zemdirbių Sajūdžio suvažiavimas. Dalyvavo apie porą šimtų delegatų beveik iš visų Lietuvos rajonų. Zemdirbių Sajūdžio Tarybos pirmininkas, Seimo narys Vaclovas Lapė savo ataskaitoje pamirnė, kad "nemažai žmonių, sovietinių metais atrupatusi nuo savarankiškumo, iniciatyvos ir atsakomybės už save, šeimą ir tévynę, nors ir nuoširdžiai pritarę nepriklausomybės, demokratijos ir privačios nuosavybės atkurimui, išsigando, sutriko, pritruko drąsos ir ryžto, émė dairytis atgal. Ne vienam iš rankų slydo galimybė naudotis visuomenės turtu ir valdžia". Išlikę sovietų valdžios aparatas "organizavo atvirą diversiją, paseireikusių įstatymų ir nutarimų nepaisymu, plėšimų, grobimų, turto naišinimų, papirkinejimų, kyšininkavimų. Tuomet visa tai, aiškiausiai pavaidinta šliaužiančiu perversmu, reformas nukreipė nenumatyta kryptimi".

Daugiau nei pusė milijono piliečių pareiškė norą atgauti žemę, žinodami, kad "jų atgaus tik esant valdžioje Sajūdžio programai ištikiems žmonėms, tačiau per Seimo rinkimus dauguma balsavo už komunistus. Sajūdis prikėlė ūkininkus ir visom išgalėm rėmė juos, o jų ne vienas ir šiandien dar nesuprantą, kad, pasiskę rinkimuose už LDDP, pakenkė sau". Buvo stengtasi vienyti visus agrarinius judėjimus, partijas, kol buvo suprasta, kad tai neįmanoma, o ir nebūtina. "Ar galime sutarti su tais, kurie, gavę tautos mandatą, jų niekina, apvgia, nuolat jai meluoja, varžo jos teises ir laisves, tramdo tautinius, dvasinius, dorovinius jausmus, kovą už tautos laisvę ir išlikimą sutapatina su banditizmu, kenkimu... tebenuodija jaunimą sovietinių praeities garbinimui, neleidžia visuomenei atsikratyti baimės prieš darbdavį, tautos paklusnumu, išgaliuoti girtavimą, ištvirkimą, porografią?" Padėtis kaimo sunčių, neaiškių. Jei vynausybė dar pakankins ūkininkus, jie gali atsisakyti savo pradėto

dirbių Sajūdžio programą.

Po suvažiavimo V. Lapė taip komentavo jo darbą: "Didelių tikslų nesiėkėme. Norejome pasižiūrėti, kiek jėgos turi mūsų Sajūdis, taip pat pakalbėti ir pasitarti su dešiniųjų partijų atstovais, kaip jie žiūri į bendrą kaimo problemą, kuri visiems labai skaudi ir labai ryški. Ar įmanoma ką padaryti esant opozicijoje? Žvelgiam daugiau į ateitį. Suvažiavimas pavyko. Ne į mitingą žmonės rinkosi. Kalėjimo visi dalykiškai. Ūkininkai nepataikė į koja su savininkais, o šie - su ūkininkais. Matyt, tokis ginčas tarp jų išliks. Ne visi žmonės dar įsitikino, kad Lietuvos žemė - ne valstybės žemė. Valstybė turi tiek žemės, kiek turi, o visa kita žemė yra savininkų. Okad pirmieji ūkininkai pasiėmė svetimas žemes ir šiandien nenori pripažinti, nėra labai gražu. Mes niekada nesaikėme, kad ūkininkai turėtų ko atsiprašyti, tačiau turėtų ieškoti būdų su buvusiais savininkais susitarti.

Theodoras ČIAPAS

Tuskulėnu paslaptis

Dor vieni kruvini okupacijos pėdsakai

Lietuvoje jau išaiškinta nemažai šiurpių sovietinio genocido pėdsakai. Ilgus metus jie buvo dangstomi net slaptų raštų archyvuose, persekiojimų baimė buvo beveik nutildžiusi ir liudytojus. Be Rainių, Pravieniškių, Panevėžio, Klepočių ir kitų žudynių vietų, šiandien išaiškėjo dar viena raudonojo teroro aukų užkasimo vieta. Geriausiai Lietuvos vaikams, išdrūsiaiems pakilti į laisvę kovą, buvo taikomi mirties nuosprendžiai, tačiau jų laidojimo vietas visuomenei nebuvė žinomas. Iš KGB archyvuose likusių duomenų ir liudytojų užuominų išaiškėjo, kad vienos tokios nuslepitas kapinės - tai buvusios Tuskulėnų dvaro (Vilniuje, Žirmūnų gatvės pradžioje) kiemas. Prezidento 1994 m. sausio 25 d. Dekreto sudaryta J. Jurgelio vadovaujama komisija nužudymų aplinkybėmis tirti. I ją įėjina Lietuvos saugumo tarnybos, VRM, generalinės prokuratūros, Vilniaus merijos, teismo medicinos centro atskingi darbuotojai. Komisija numatė jau ši pavasarį pradėti vietonė tyrinėti. Sudaryta sąmata, numatyti vykdymai. I darbą įstrauks istorijos, archeologijos, antropologijos specialistai. Lygiagrečiai bus tyrinėjami dokumentai. Spėjama, kad šioje kapavietėje gali būti palaidotas okupantų nužudytas vyskupas V. Borisevičius, Priskėlimo apygardos vadas kpt. J. Noreika (Generolas Vétra) ir kiti rezistencijos dalyviai.

Komisijos posėdžiuose dalyvauja ir Politinių kalinių ir tremtinių sąjungos išgalioti atstovai.

Jau laikas pagalvoti, ar Tuskulėnų dvaro teritorijoje rastus palaikus perlaidoti kitur, ar tik sutvarkyti kapavietę ir pastatyti paminklą.

Vincas GURSKIS

Redakcijos prieras. Balandžio 9 d. LPKTS tarybos konferencijoje Kaune, be kita ko, svarstyta, kaip būtų geriau pasielgti ar perkelti kitur Tuskulėnų dvaro teritorijoje rastus palaikus, ar juos ten paliki. Nutarta juos ten paliki ir pastatyti paminklą.

1994m. balandis

TREMINTINYS

5

Nuosavybės teisių restitucija - teisinės valstybės pamatas

1990m. lapkričio 15d. Lietuvos Respublikos AT buvo priimtas nutarimas dėl nuosavybės teisių tēstinumo: "Neginčytinai pripažinti Lietuvos valstybės ir jos piliečių nuosavybės teisių tēstinumą". Tai turto grąžinimo (restitucijos) aktas.

Tada džiaugėmės, kad nugalejo teisingumas. Tačiau netrukus paaškėjė, kad eilinių kartų mus apgavo. Nutarimas netgi nebuvo paskelbtas "Valstybės žiniose".

Maža to, 1993m. birželio 17d. Seimo priimtas nekonstitucinis nutarimas "Dėl žemės reformos pagrindinių krypcijų" buvo paskelbtas "Valstybės žiniose" ir plačiai išreklamuotas. Jis ir jo pagrindu priimti įstatymai bei kiti pojstatyminiai norminiai aktai pagal LR Konstitucinio teismo sprendimą turi būti atšaukti. Tačiau to neįvyko. Tuo po Konstitucinio teismo sprendimo Agrarinio komiteto pirminkino M. Pranskus buvo paskelbtas, kad bloga Konstitucija, kuri neleidžia vykdyti jų (LDDP) numatyta kaimo pertvarkymo strategiją, ir tokią Konstituciją reikia keisti. Pasimetusiai valžiai rajonuose ir apylinkėse buvo pranešta, kad nors "Kryptys" ir paskelbtos nekonstitucinėmis, bet viskas išlieka po senovei.

Pas mus dabar turtas grąžinamas diferencijuotai, ne visiems, pirmiausia "grupei draugui", valžios vyrams ir už kyšius. Štai užsienio pilietė per vieną mėnesį suspėjo įsigyti Lietuvos pilietybę ir atgauti didžiulį namą Vilniaus centre. O Sibiro tremtinė, jau trejus metus ieškanti teisybės, savo namo neatgavo ir nežinia, ar jų atgaus. Okupacijos pasekmės nenaikinamos: ukininkų genocidas tėsiamas.

Tai kieno gi žemė? Lietuvos Res-

publikos valdžia nekonstituciniu "Žemės reformos pagrindinių krypcijų" pagrindu išleidusi visą paketą nekonstitucinių įstatymų ir pojstatyminių norminių aktų, kurių paskutinis "Žemės įstatymas", su savininku ir jų teisėtų paveldėtojų žeme elgiasi taip, lyg žemė būtų valdžios, t. y. valstybės nuosavybė. Seimo Agrarinio bei Valstybės ir teisės komitetų pirminkinkai bičuliai Pranskus ir Vitkevičius kalba kaip sovietiniai laikais atseit galioja 1940m. okupacinio seimo deklaracija, paskelbusi visą Lietuvos žemę LTSR valstybės nuosavybe. Kitais žodžiais tariant, pripažinta galiojančią LTSR Konstituciją. Argi galima prisiesti vienai Konstitucijai, o vadovautis kita?

O juk dabar galiojančiam įstatyme "Dėl piliečių nuosavybės teisių iš išlikusių nekilnojamajų turų atstatymo tvarkos ir sąlygų" pirmame str. parašyta, kad įstatymas reglamentuoja LR piliečių, iš kurių pagal TSRS (LTSR) įstatymus buvo nacionalizuotas ar kitaip neteisėtai suvisuomenintas nekilnojamas turtas, nuosavybės teisės atstatymo tvarka ir sąlygas. Taigi Seimui privalu pripažinti, kad turtas buvo neteisėtai atimtas. Jų reikia dorai ir be apgaulės grąžinti savininkams ar jų įstatyminiams paveldėtojams.

Taigi privačią žemę reikia tučtuojau grąžinti, o su valstybine žeme valstybė galėtų elgtis savo nuožiūra, kaip ir privačios žemės savininkas: ją naujoti, parduoti, išnuomoti ar dovanoti. Tokios žemės, kuri galėtų tapti valstybine (t.y. iš kurių neatsišaukė savininkai), net ir LDDP skaičiavimais, yra daugiau kaip 700 000 ha, ir jos pakaktų kaimo bežemiams net po 5 hektarus.

Privačios neteisėtai užgrobtos žemės negrąžinimas, už kurią ne vienas

iš mūsų buvome išremtas į Sibirą, ir tuo labiau mūsų žemės pardavinėjimas kitiems asmenims yra nusikaltimas, ir tai neatitinka daugelio LR Konstitucijos str. nuostatu.

Vos tik buvo priimtas minėtas Vyriausybės nekonstitucinis nutarimas, per radiją su šia "gera žinia" kreipėsi į tautą Prezidentas. Sakė: pirkite žemę (aišku, ir svetimą) už investicinius čekius (po 50 invest. Lt už ha). Iš kur tada gausime litų kompensacijai už atimtą žemę sumokėti? Civilinio kodekso 142 str. parašyta, kad savininkas turi teisę išreikalauti savo turtą iš svetimo neteisėto valdymo.

Nekonstituciniu "Krypcijų" priimtu įstatymu pagrindu net ir neužstatyta žemė savininkams ir jų paveldėtojams negrąžinama, o valdžios nutarimais skubiai dalijama miestų ir rajonų valdybos, ministerijoms, departamento, mokslo ir mokymo įstaigoms, pramoniniams sodams, medelynam, veislinskystės ūkiams.

Konstitucijos 23 str. 3-oji pastraipa numato, kad nuosavybė gali būti paimama tik visuomenės poreikiams ir teisingai atlyginama. Bet tai: pirma, turi būti vykdoma po nuosavybės teisės savininkui atstatymo, antra, žemė gali būti paimama tik visuomenės poreikiams (keliamas, kapinėms, valstybės objektams) ir trečia, iš karto teisingai atlyginama.

20-30 arba 3-jų hektarų svetimos (savininko) žemės skyrimas ir pardavimas konkretiam asmeniui privačion nuosavybėn negali būti supatinamas su jos pačiu "visuomenės poreikiams". Visuomenės poreikiams paimta žemė gali tapti tik valstybinėje valstybėje negali jos pardavinėti kitiems asmenims privačion-

nuosavybėn, nes tai prietarautų netik Konstitucijos 23 str., bet ir Civilinio Kodekso 228 str.

Todėl, manyčiau, mūsų sajunga turėtų palaikyti Lietuvos teisininkų draugijos ir Žemės savininkų sajungos Vilniaus skyriaus konferencijos "Žemės ir kito nekilnojamojo turto grąžinimo problemos" rezoliuciją "Dėl nuosavybės teisių restitucijos", kuriuos nutariamoje dalyje parašyta:

1. Reikalauti, kad Seimas:

1.1. pripažintų netekusiu galios ir atšauktų dabar galiojančią įstatymą "Dėl piliečių nuosavybės teisių iš išlikusių nekilnojamajų turų atstatymo tvarkos ir sąlygų" ir Žemės reformos įstatymą, vadovaudamiesi LR įstatymo "Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos įsigaliojimo tvarkos" 2 str. o kitus suderintų su Konstitucija;

1.2. priimtų žemės ir kito nekilnojamojo turto restitucijos (visiško grąžinimo) įstatymą, kuriuo besalygiškai pripažintų Lietuvos piliečių nuosavybės teises į visą iki sovietinės okupacijos teisėtai turėtą žemę ir kitą nekilnojamą turą;

1.3. nedelsiant priimtų įstatymą, kuriuo visa neužstatyta žemė mėsttuose ir kaimuose, gyvenamiejų namai arba jų dalys, neužimtos nuomininkų, ūkinės (komercinės) paskirties pastatai ir kitas išlikę nekilnojamas turtas būtų tuoj pat be jokių išlygų grąžintas jų savininkams, išduodant visus reikiamus dokumentus, leidžiančius pilnai disponuoti atgauti turų;

1.4. priimtų visus principinius sprendimus dėl žemės ir kito nekilnojamojo turto nuosavybės restituicijos įstatymo įgyvendinimo trukmės ir tvarkos, kai žemė užstatyta, o savininkams grąžintinuose namuose gyvena nuomininkai; šiais atvejais savi-

ninkams skubos tvarka išduotini laikini išlikusio turto nuosavybės dokumentai, nurodant visus atsiradusius suvaržymus ir leidžiant šios formos turto disponuoti;

1.5. leistų valstybės žinion paimiti žemę ir kitą nekilnojamą turą tik išimtiniais Konstitucijos 23 str. numatytais atvejais teisimo sprendimu, iš karto teisingai atlyginant su savininku suderintą išpirkimo sumą;

1.6. priimtų įstatymą ir dėl kito nekilnojusio nekilnojamojo ir kito turto bei turėtų akcijų kompensavimo sąlygų.

Okupacijos valdžios atimtas nekilnojamas turtas dabar pradedamas pardavinėti dėl to, kad néra nuosavybės restituicijos įstatymo, o jo néra dėl mūsų pasvymo. Né viena dešinioji partija irgi to atkakliai nesiekia. Daugelis mūsų veikla laiko archyvine ir muziejine. Kartu su žemės savininku, namu ir sklypu sajungomis, pasitelkė dorus teisininkus, turėtume parengti nuosavybės restituicijos įstatymo projektą ir, surinkę 50000 piliečių parašų, pateikti Seimui jį svarstyti.

Tuo padėtumėme Seimo Tėvynės Santarai reikalauti, kad Seime būtų laikomas įstatymo "Dėl LR Konstitucijos įsigaliojimo tvarkos". Kol dar neatšaukti Konstitucijos ir tarptautinių teisės aktų neatitinkantys įstatymai, Lietuvos piliečiai savo nuosavybės teises turi ginti teismuose, vadovaudamiesi Civiliniu Kodeksu ir LR Konstitucijos 6, 7, 23, 30, 46, 109 ir 110 straipsniais. Taip elgdamiesi sudarysime sąlygas antikonstitucinius įstatymus greičiau atšaukti.

Kreipdamiesi į teismus, mes kovojaime ir už tai, kad Lietuva taptu tikrai teisine demokratine valstybe.

Rimantas LIAKAS

(Tėsinys. Pradžia 1993, Nr.7)

21. Tardytojai ir tardomieji

*Ko taip liūdna, dainužèle,
Iš krūtinės man veržies?
Gaila gėlių ir dainelių,
Ar pavasario ilgies?..*

*Ko balselis tavo virpa,
Gal motulė gul' kapuos?
Gal bernelis jaunas miršta
Karo tolimuos laukuos?..*

*Jautrią širdį gal užgavo
Gailių ašarų lašai?
Gal našlaitis pabučiavo,
Širdį įžeidė giliai?..*

*Skrisk, dainele, į kalnelį,
Ten, kur téviškės laukai...
Ten našlaitis téviškėle.
Kvies vylingi jų sapnai.*
1948.IV.4 **Saulutė**
Vila
(Is antrojo Aušrelės sasiuvinio)

Štalo dokumentai nesudegė, tik apgruzdo. Trūko deguonies. Čekistai iš didelio pluošto fotografijų išrinko devynias, kuriose kartu su partizanais buvo matyti ryšininkės Birutė ir Žibutė. Daug priphotografavo Keštutis Šalčius. Jo téviškėje, Bābelinės kaimo aptiko bunkerį, per pusmetį užlietą vandeniu. Bet ant lentynos šalia aštuonių lietuviškų knygų gulėjo granatos sprogdiukis. Bunkerį sugriovė. Per kratą paėmė fotoaparatą "Balda", 30 nuotraukų, gerą pluoštą fotografijų popieriaus. Per didžių ukininkų trėmimą 1948m. gegužės 22d. čia slapstėsi seserys Vizbaraitės. Net pusantrė mėnesio išbuvo, kol aprimo baudėjų siautėjimai. Seserys jautė, kad komjaunimo bilietas jų neapsaugos. Sakalas taip pat rūpinosi savo ryšininkų geru vardu ir ateitimis. Jis surašė aplinkybes paaškinantį dokumentą ir užkėsė jį sodyboje po eglaitė.

Didelės eglės šaknys ir šiandien tebelaiko butelių su dokumentais.

Juozui Romankui ir seserims Vizbaraitėms įkalčių bylai sudaryti buvo per akis. Čekistai mokėdavo ir iš nieko "daryti" bylas. Tačiau jems labiausiai knietėjo sužinoti, kur galėjo prasapti trys broliai Vizbarai. Jie kūrė kelias versijas, niekaip negalėdami patikėti, kad jų néra Lietuvoje, kad jie kur nors nesislapsto. Saugumas skelė ant kojų visą agentūrą, tačiau taip ir neužčiuopė siūlo galo. Čekistai tikėjosi sužinoti, kad kuris nors, o gal ir visi trys broliai, buvo išmesti kaip VLKJS įstatus- lankė bažnyčią (...).

Tuo metinės Marijampolės komjaunuolių lyderis Barauskas balandžio 4d. "organams" paraše tokią Stasės Vizbaraitės charakteristiką: "...būdama VLKJS nare pasirodė iš neigiamos pusės. Komjaunimo susirinkimose nerodė aktyvumo, pažedinėjo VLKJS įstatus- lankė bažnyčią (...). 1949 metais MGB organai ją areš-

tuvo š.m. gegužės 10d. atleidžiu iš elnamų parelgų ir palieku tame pačiame skyriuje ellinliu kovotoju.

§ 4

1-o būrio 2-o pasyvaus skyriaus 1.k. Tigrą nuo š.m. 10d. skirtu to skyriaus skyrininku."

Tuo metu Sakalas buvo "Geležinio vilko" rinktinės V kuopos vadas. Netrukus suėmė Netičkampio kaimo gyventoją Petrą Ambrazevičių-Tigra. Juozą Juseli-Kulką, Tigro broli Vytą, kelis ryšininkus ir rémėjus. Kulka laikėsi stebetinai tvirtai. Jo neveikė net K. Svirskis Tardymuose ir akistato gynėsi ką nors iš partizanų pa-

čių Svirskį. Praėjus septyniems metais po aprašomų įvykių 1956m. sausio 19d. vienkielio KGB tardymo vyresnysis tardytojas kpt. Pušin suraše dešimties lapų protokolą. Varnas varnui akius nekrito. Kazimieras Svirskis, gimęs 1902m. Marijampolėje, išsilavinimas- 4 pradžios mokyklos klasės, KPSS narys nuo 1947m, partinio bilieta numeris 06643581, dirbęs Marijampolės apskrities MGB skyriuje vyresniuoju tardytoju nuo 1946m, vėliau tardymo skyriaus viršininko paduotoju, o 1950 metais tapęs to paties skyriaus viršininku, iškikmai tarnavo okupantui. Kartais toji tarnyba panėšėdavo į juodąjį anekdotą. Štai 1949m. vasario 9d. K.Svirskis tardė V.Pauliukaitį, o "vertėj" - Kubilius. Visi trys lietuviai!

Darban paleista buvo ir labiausiai patikima kamerų agentūra. V.Straigis įšnipinėjo jau pažystamas Norėika (slapyv.). Jonas (slapyv.) aktyviai sukosi aplink P. Ambrazevičių, S.Biskį, K.Šalčių, Eleonorą Vizbaraitę provokavo atviriems pokalbiams Petraitė (slapyv.) ir Albina (slapyv.). Apkūnioji ir jau nemažą belidikės bei agentės stažą turinti Rožė (slapyv.) "Sefavo" Stasė Vizbaraitę. Sovietų sanguinas planavo ir kitokių operacijų, pavyzdžiu, agentė Lida (slapyv.) gaivo užduotį nuvykti į Vilnių. Ten kalėjime buvo laikoma ir tardoma agentės Lidos motina, suimta už pagalbą partizanams. Jai buvo leista pasimatytis su motina. Lida perdarė tame pačiame kalėjime esančiam V. Straigui. Žaibui skirtą laiškelį, parašytą ant papirso, prieš išsiunti "partizanams", kur paslepti slaptieji Vytauto apygardos rinktinės štalo dokumentai.

Edmundas SIMANAITIS

Iš Sūduvos krašto istorijos

kad planuoja ir vykdo diversijas. Tardytojai dirbo išsiujuos. Deja, norimų parodymų "išmušti" nepavyko. Ypač žiaurūs buvo jau ne kartą minėti majoras Vlasov ir K. Svirskis Grubumas, riksmai, keiksmi ir daudžias jų kasdinėn duona. Išmonė ar intelektu, kurio visada reikėtų rafinuoti apgailei ar kokiam nors įtikinėjimui, nepasizymėjo né vienas. K. Svirskis liepė tardomajai dvidešimtmetei kaimo mergelei Stasei gultis kriūpcia ant kušetės. Rimbu arba guminės žarnos galu lupdavo per kojas, sėdmenis, nugarą, bet per galvą mušti vengdavo. Tardomoj, kai praranda sąmonę, nesnėka. Vėliau kryžiaus dryžiai išmaršinta nugara rustebino net visko mačiusių kalejimo pirtininkę. O po mušimo vėl višą naktį ant paties taburetės kampučio pasodintai beriamai klausimai pramaišiu su rusiškais keiksmis. Gebistas Vlasov buvo šiek

tavo už ryšius su banditais. Marijampolės apskrities VLKJS komiteto 1949m. vasario 26d. sprendimu pašalinta iš komjaunimo elių "Stasė Žibutė kalėjime sėdėjusi karcerje du kartus po penkias paros ir du po septynias. Patalpa anksta, langelis aukštai ir išdaūžtas. Iš viršaus aidėdavęs palaikus moters verksmas. Lemputė palubėje užgesdavo, ir tada apimdavo baimę. Ypa

1994m. balandis

TREMINTINYS

6

Užsieniečiai apie mus

Tautą siejantis rūpestis

Ar Sausio 13-osios kruviną ją naktį kam nors būtų atėję į galvą, kad tos tautos žmonės netrukus į Seimą išrinktus tuos, kurie dar taip neseniai tarnavo okupantui, pasluntusiam tankus prieš beginklus laisvės kovojojus? Turbūt niekam. Ir vis dėlto išvyko tai, kuo netikėta. Pasaulyje nuomonė apie didvyrišką tautą pasikeitė. Išelvi joje daugelis pasiūjuto sugedinti ir pažeminti, pirštai rodomi kaip nesubrendėliu atstovai. Bet tai jau praeitis, kai kam priminusi ir jau gana tolima ją, kai generolas Vitkauskas su šypsena pastitiko krašto okupantus. Kas padaryta-padaryta. Praeities išvykius laiko perspektivoje atskleis istorija. Dabar visų rūpestis - Lietuvos ateitis. Atrodo, kad užsimotų reformų ir demokratėjimo metodai neveikia, jokių geresnių rezultatų neduoda, o tik gadina ir viską jaukia. Užtat tuo pat ir kyla klausimas, ar anuometinės marksistinės Maskvos auklėtiniai ir buvę patiketiniai, kurie šiandien Lietuvą valdo, galėtų naudoti kokius kitus, geresnius metodus, kurių deja, jie nežino. Mažato - ar po rinkimų jie staiga galėjo pavirsti kitokio maštymo žmonėmis? Tokių stebuklų laukti nebūtų buvę realu. Todėl išvada tik viena: kol jie valdžioje, kitaip nebus. O jau yra pakankamai ženklių, kad palengva slenkama atgal. Sunku pasakyti, kiek tas pasenęs vėžys ištengs atbulas parėplioti, kiek dėl to bus kam naudos ir kiek nuostolio. Ir vis dėlto nėra jauku laukti kažko nežinomo ir abejotinio.

Vienintelis prablaivėjimas, atrodo, nauji rinkimai. Ar jie vyks Konstitucijos nustatyta tvarka, ar anksčiau, galima tik spėlioti. O ruoštis jau dabar reikia. Tik tas ruošimasis neturėtų būti kabinetinis. Tikras ruošimasis yra platus įjimas į atokiausias vietoves, vienmiškių ieškojimus ir telkimus, ir tai ne išelvi joje, bet pačioje Lietuvos. Suprantama, kad tai nelengvas uždavinys, kai nusivyle žmonės apskritai pradeda nebetiketi valdžia, kai į ją žiūrima kaip į didžiausius savanaudžius. Tai labai pavojingas požiūris, naudingas gal tik Rusijai, kuri tokią psichologinę būklę, be abejonių, panaudoja dar stipresniam spaudimui. Lietuvos opozicinės partijos, kiek yra įmanoma į jas iš tolliau pažvelgti, atrodo, dar save išėjimo kelyje. Dėl lešų stokos jos dar vis užsidariusios savo raštinėse. Opozicinės krypties periodikoje skaitome labai daug taiklių, gerai parašytų politinių įžvalgų, kritinių straipsnių, atskleidžiančių valdžios klystkelius. Bet palyginti labai mažai žinių ar pranešimų apie opozicinių partijų veiklą centruose ir periferijoje, apie žmonių nuomones tų partijų atžvilgiu, apie stūlymus, kaip ką geriau padaryti. Galimas dalykas, kad tų įvairių partijų veikla stiprėja. Gal' jie tik nepakankamai atsiplindži spaudoje? Kaip ir kas šia linkme organizuotuosi, į būsius rinkimus reikia išelti ne vien tik su pasitikėjimu, bet ir su daug geresniu pasiruošimu, norint stabdyti repilojančią vėžę.

"Tėviškės žiburiai", nr.3

Č. S.

PO TO, KAI RAŠEME

Pietų Dzūkijos partizanus prisiminus

Noriu atsiliepti į 1993m. "Tremtinyje" Nr.12 spausdinę Algį Grušausko staipnėlį "Papaskokite apie mano tévą".

Karininko Juozapavičiaus būrio vadą Antaną Grušauską-Slaubą asmeniškai pažinojau nuo 1945m. balandžio mėnesio, kai jis su savo būriu įėjo į Dzūkijos Užnemunyje besikuriančią Šarūno rinktinę. Dar prieš tai, vasario 28d. kartu dalyvavome Panaros kautynėse, bet nepažinojome vienas kito, nes jungtinis partizanų dalinys buvo labai didelis.

Dažnai minima, kad Šarūno rinktinė buvo "Tauro" apygardos ir tik vėliau perėjo į "Dainavos" Teoriškai - taip, bet praktiškai pietų Dzūkijos abiejose Nemuno pusėse partizaninius judėjimus vyko savo tvarka.

Su pulk. J. Vitkumi-Kazimieraičiu Marcinkonių valsč. Kabelių k. man bene pirmajam teko susipažinti, kai jis rengesi išelti į atvirą partizaninę kovą. J. Vitkaus žinion 1945m. gegužės pradžioje perėjo Šarūno rinktinė su jos vadu vyr. ltn. Vytautu Gončiu-Alseika. Tai išvyko po pirmo ryšio, nes aukštesnio laipsnio karininkas organizavo ginkluotą kovą kariniais pagrindais ir numatė sujungti pavieniaus būrius ir grupuotes į aukštesnių vadovybių pakopas. Šarūno rinktinė buvo pirmą plk. J. Vitkaus organizuojamoje "Dainavos" apygardoje. Tik iš nuogirdų žinojome, kad Suvalkijoje, apie Marijampolę, vyksta stiprus partizanų sajūdis. Šarūno rinktinė niekada neprisklausė "Tauro" apygardai.

Atsiliepdamas apie Panaros mūšį, noriu pridurti, kad ten kovėsi jungtinis partizanų dalinys (daugiau kaip 100 vyrų). Jam vadovavo atsargos jn. ltn. Lukošūnas Prisiungus Šventežerio būriui, dalyvavo apie 160 vyrų. Panaros mūšyje A. Grušauskas galėjo vadovauti skyriui arba kovos sudėties būriui. Partizanai kovėsi su rinktinės sovietų karluomenės daliniu. Mūšis vyko nuo ryto iki sutemė.

A. Grušauskas-Slaubas buvo legendinis sumanus būrio vadasis, nepaprastai drąsus partizanas. Aplankysti jo sūnų Algį Grušauską Radyščiuose. Žuvusį mano bendražygį vaikai ir vaikaičiai yra man artimi ne mažiau, kaip mano paties vaikai ir anūkai. Noriu įtems tarti: "Sveikas Algį, sveikai, Ni jole Kudarauskaite-Jurkoniene. Druskininkuose. Aš taip pat druskininkietis. Okupaciją esu nublokštas! Lenkiją Lietuvoje man taip pat sunku gauti paliudijimus apie uostą ir žmonos su vaiku tremtį. Lietuvos dar viešpatauja beširdis biurokratizmas".

Lenkija

Antanas SURAUČIUS-Tauras

Dėl J. Vitkaus-Kazimieraičio

MUMS
RAŠO

Apie Pietų Lietuvos partizanų vado Kazimiero žuvimą man teko skaityti partizanų leidinyje, berods, "Laisvės varpe", tuoju po jo žūties.

Ten buvo parašyta ir apie jo nuopelnus bei žuvimo aplinkybes. Tada dar nežinojau, kad Kazimieraitis - tai pulkininkas J. Vitkus.

Kodėl šiandien apie tai rašau? 1943-1944m. Leipalingio (Lazdijų raj.) programazijoje mokytojavo du mokytojai: Vytautas Gontis ir Vitkus. Mokiniai kalbėjo, kad tai Lietuvos karininkai. Dėl mokytojo Gončio viskas alšku - jis buvo Šarūno rinktinės vadas, slapyvardžiu Alseika. O apie Vitkų norėčiau kai ką patikslinti. "Laisvės kovą archyvo" 9-ame nr. pateikta nemažai biografinių žinių apie Pietų Lietuvos partizanų vadą Kazimieraitį, tik galbūt pasigendama tikslės žinių, kur jis 1943-1944m. žemą gyveno ir dirbo (be pogrindžio veiklos). Kyla ir dar vienas klausimas - kodėl pulkininkas leitenantas J. Vitkus partizano kelią pastrinko Dzūkijos krašte? Ar yra koks ryšys su Leipalingio programazijos mokytoju Vitkumi?

Gal apie tai gali kas parašyti? Gal Leipalingio (Lazdijų raj.) istorijos muziejaus vadovas A. Volungevičius tai galėtų paaiškinti?

IIC klasės vadovas buvo būtent Vitkus. Tai mano klasės auklėtojas, o Gontis - fizinių lavinimo mokytojas.

Vytautas OLŠAUSKAS

Gerb. redakeiija,

Nors esu ne tremtinė, bet labai jums prijaučiu ir, kiek galu, noriu prisidėti. Mano išsilavinimas tik pradinis, man 64-eri metal. Per savo gyvenimą rašau pirmą kartą į laikraštį "Tremtinyje" man labai rimtas ir brangus leidinys. Gyvenu Telšiuose. Tarkau Tremtinėl kryžiaus aplinką. Norėčiau dalyvauti Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sąjungos veikloje.

Sofija ŠIAULIENĖ

Redakcijos pastaba. Neabejojame, kad Sajungos Telšių skyrius, kaip ir kiti skyriai, laukia rėmėjų ir mielai priims S. Šiaulienę. Narystés klausimą sprendžia Skyriaus taryba, laikydamos Sajungos veiklos nuostatų.

Ar uteniškiai pagerbs A. Miškinį?

Tėvynės netekties sopolio dainiaus "Psalmių" autorius uteniškio A. Miškinio vardu Utenoje turėtu būti pavadinta nors viena gatvė ir vidurinė mokykla.

Vasario 12d. Utenos politinių kalinių ir tremtiniai savo konferencijoje priėmė pareiškimą, kad būtų įamžintas A. Miškinio ir partizanų apygardos vado V. Kaulinio ir A. Kraujelio atminimas. Reaguota greitai. Vasario 16d. vienos gatvės gyventojus aplankė dvi moterys, renkančios parašus, kad šios gatvės pavadinimo nereikėtų keisti (atseit būsių vargo su namų knygomis, pasais ir t. t.).

Keistoka. Pareiškimas viešai nepaskelbtas, o keliais iš anksto užkertamas. Į vietos laikraštį su tokiu pareiškimu gali net nesikreipti, nes šis neišdris spausdinti, juolab kad tai Politinių kalinių ir tremtinų sąjungos Utenos skyriaus sumanymas. Mat jų sumanymai "nesiderina" su šių dienų taikiomis nuotaikomis...

Pareiškimą Utenos merija iš tremtinų ir politinių kalinių priėmė nenoriai. Tiksliau, mero pavaduotoja jo visai nepriėmė, paaiškino, kad miesto taryba negali savarankiškai spręsti tokį sudėtingų reikalavimų. Pasiūlė patiemis tuo rūpintis.

A. ŠIUOKŠIUS

Kas sudraus píratus?

*Joja, joja lietuviųčiai,
Neša, neša... gėdą Lietuvai...*

Pernai lapkritio mėnesį buvau pakvilestas į Čikagos priemiestį Cicero. Ten teko pabūti 98 dienas. Svečiuodamas pas Amerikos lietuvius, išsigandau išgirdęs, kokią gėdą lietuvių vardui užtraukė šiandieninėli lietuviųčiai - plėšikai, atvykę iš Lietuvos.

Kas prisilms atsakomybę už suterštą garbingą lietuvių vardą pasaulyje aktyvai?

Nesenai minėjome ketvirtą lietuvių nepriklausomybės atkūrimo metines. Bet penkiasdešimt metų bolševikas lietuvių mokė klastos ir apgaulės, neapkėsti partizanų, tremtų į Sibirą, pasitraukusius į Vakarus nuo bolševikų teroro. Šiandien lietuviųčiai, atvažiavę į užsienį, pasirodo esą "verti" 50 metų valdžiusios sistemos atstovai: daugelis jų - plėšikai, vagys, sukčiai, kurių kaip maro, kaip baistos ligos bacilių bijo po karo į užsienį išvykusieji. Atvyksta ten įvai raus rango, išsilavinimo, anglų kalbą mokantys lietuviųčiai, o elgiasi kaip piratai. Klausydamas nepriklausomos valstybės vyriausybės ir LDDP Seimo atstovų, netigiriši išmintingo užsieniečių atsprašančio balso už plėšikavimą. Ar nepriklausomos valstybės vyriausybės ponai nežino, ar nerorū žinoti, kad lietuvių vardas priklauso skambėti kaip varpas, o ne barškėti kaip kluras kibiras? Svečiuodamas Amerikoje, lankydamas įvariuose renginiuose, minėjimuoje girdėjau kalbant p. Šleževičių, Eidintą, Bičkauską, bet nė vienas jų neatsprae už lietuviųčių plėšikavimus.

Amerika didinga, graži, turtinga dėka žmonių, kurie važiavo ten gyventi ir sažiningai dirbtį, o ne plėšikauti. Kas atkurs doro lietuvių prestižą užsienyje? Kas sudraus tlapgirščius? Kokial valsitybei atstovauja tie plėšikai, vykdami svecią šalį-sovietų ar nepriklausomai Lietuvai?

Apl. kraštą, jo papročius, kultūrą svetimieji sprendžia tos šalies atstovų, patekusių į svečią šalį, elgesio. Apie tremtinį lietuvių Sibire buvo kalbama su pagarba - kaip apie sažiningą, dory, darbštų žmogų. Pokario lietuvių emigrantai užsienyje buvo sutinkami šiltai, jems buvo sutelkama telse mokyti ir dirbtį.

Šiuolaukinės pirmadės atstovai mažiausiai rūpinasi tautos, kuriai jie atstovauja, prestižu.

Svečiuodamas Amerikoje, kviečiau Amerikos lietuvius važiuoti į Tėvynę ir pamokyti mus vienus, kaip priivalome gyventi, dirbtį. Turbūt be jų pavyzdžio, patarimų Lietuva netiks iš lūno.

A. KAMANTAUŠKAS

Mieli bičuliai, 1945-1955 metų gimnazistai ir gimnazistės rezistencijos dalyviai!

Iki šiol dar niekas nesuskaičiavo, kiek Lietuvos moksleivių išstraukė į pogrindinę veiklą pokario metais, kiek jų sudėjo jaunas galvas miškuose ir gulagose.

Suskambus Lietuvos Atgimimo varpams, išlikę gyvi buvę gimnazistai, dabar žilaplaukiai, ne vienas lydimas vaikaičių, su ašaromis akyse sveikino vėl suplzdėjusią Trispalvę - savo jaunystės svajonių ir vilties simbolį.

Jausdami milžinišką atsakomybę už Lietuvos ateitį ir norėdami įamžinti mūsų kulkų indėli į tautos kovą už Laisvę ir Nepriklausomybę, mes, buvę Šilutės 1-osios vidurinės mokyklos moksleivių 1950-1952 metų pogrindinės organizacijos nariai, kviečiame atsiliepti kitų Lietuvos mokyklų buvusių jaunuosius rezistentus.

Siūlome apsvarstyti buvusių jaunuujų rezistentų saskrydžio galimybę visiems priimtinoje vietoje ir palankiausių metų laiku. Būtų gražu, jei kartu atvyktų ir jaunimo.

Prašome atsiliepti šiaisiai adresais: Vladas Pupšys, Liepų 52-12, 5800 Klaipėda; Rimvydas Stančikas, Žeručio 10-7, 2043 Vilnius.

1994m. balandis

TREMINTINYS

7

Vytėtas IVONIS

Nakti taigoje

Tamsa iš lėto supa
Viršukalnes kalnų.
Be nuotaikos, be ūpo
Paklaidžiot išeinu
Pakrantėm Lenos upės.

Dangus visai pamėlęs,
Saulėlydis kraujuos.
Jis širdį man sugélē,
Lyg liūdnas laiškas jos,
Lyg pomirtinės gélės...

Kraupi tyta aplinkui,
Ir Lena taip juoda...
- Ar ten - vakarių linkui,
Sugrižim dar kada,
Kur rauda Ji palinkus? -

Taiga pavargus miega
Po apklotu žvaigždžių.
Pro balsą, purų sniegą,
O, tėviške, girdžiu,
Kaip mirštai Tu paliegusi!...

Bodaibo, 1952 m.

Tuštuma

Pasmerktųjų mirt žingsniais
Dienos dingsta kažkur.
Kaip ir jos, mes
sustingstam
Išblaškyti svetur.

Nejmanomai sunkūs
Svetimieji keliai.
Taip pavargstam, atbunkam
Ir paliekam bailiai.

Nematyti vargi galio
Ir aušros nematyti. -
Jau išblėsom, pabalom,
Ir klajojam nakty.

Tuštuma skaudžiai laša,
O širdy pelenai.
- Ar ši vargą iškėsim?
Ar sugrižim tenai?! - - -
Gromovskas, 1951m.

Atminkite žuvusį pasienio policininką

Kartą Irkutsko srityje tremtinys buhalteris Iljinės man pasakojo, kad jis i Lietuvą 1940m. įžengė vienas pirmųjų. Sovietų daliniams priėjus sieną, prie nuleistos užkardos stovėjo Lietuvos pasienietis. Politrukas įsakė pakelti užkardą ir praleisti dalinį. Lietuvos pasienietis atsisakė, nes iš savo viršininkų nebuvo gavęs įsakymo. Politrukas jį nušovė, o kareiviai nutempė šalin. Dalinys įžengė i Lietuvą. Prieš peržengiant sieną buvo įsakyta, kad, pastebėjus menkiausiai pasipriešinimą, vietovę sumaišyti su žemėmis.

Mano pašnekovas Iljinės sakėsi buvęs partinis, karininkas, bet už kažkokį nusižengimą iš jo buvo atimtas partinis bilietas ir karinis laipsnis.

Varėnos rajone šis įvykis ir pasieniečio pavardė buvo minimi, bet bėgo metai, viskas dingo užmarštyje. Gal kas girdėjote apie tai? Aatsiliepkite "Lietuvos aidui" arba "Tremtinui". Mano straipsnelis 1993 12 07 buvo spausdintas "Lietuvos aide". Gruodžio 22d. per "LA" atsiliepė varėniškis Vitas Janavičius. Jis patvirtino, kad 1940m. birželio 15-ajai auštant, ūtos kaimė prie pasienio linijos tikrai buvo nužudytas pasienio policininkas Aleksas Barauskas. Toje vietoje yra pastytas ir pašventintas kryžius. A. Barauskas palaidotas Perlojos kapinėse.

Tarp pirmųjų kovose už nepriklausomybę žuvusiuju kaininko A. Juozapavičiaus, eilinio P. Lukšio-atminkime ir pirmają sovietinės okupacijos auką, pasienio policininką Aleksą Barauską.

Anicetas Imbrasas

Moterų babačias chabatais

Pasakoja Irena Venskaitė-Mikutavičienė

Gimiai 1939m. Puteikių kaimė Pasvalio raj. Tėveliai buvo darbštūs, taupūs, pasiturintys ūkininkai. Nuo vaikystės sava jogau būti gydytoja. Gal svajonės ir būtų išsipildžiosios, jei ne sovietiniai okupantai. Tiesa, dideliu pastangu dėka medicinos sesele tapau.

1948m. gegužės 19-osios ryta atvykę enkavedistai suėmė tėvelį. Bet tai buvo tik mūsų šeimos tragedijos jėzanga. Po kelių dienų sodybą apsupo ginkluoti enkavedistai ir stribai. Įsakė skubiai keltis gyventi į kitą miestą. Mama verkė, rišosi būtiniausius daiktus. Vienas stribas pakinkė mūsų arklius, sumetė į vežimą mamos ryšlius. Suėmė ir nusenusius kaimynus Tamulionius. Nuvežė į Daujėnų valsčių. Čia atvarė areštuotą tėvelį, visus susodino į sunkvežimį ir, nuvežė į Panevėžio geležinkelio stotį, sugrūdo į spygliuotomis vielomis apraizgytą gyvulinį vagoną. Į tremties vietą mus vežė, atrodo, trejetą savaičių. Atvežė į Buriatijos ATSR. Keturias šeimas apgyvendino apleistame barake. Prasidėjo vargo, bado, šalčio dienos. Vietinė administracija, komendantas pasirūpino, kad tremtinių tuo-j-eitų įdarbė. Vargė mama su kitais vyrais išvarė kirsti miško, o tėveliu reikėjo kasdien eiti į darbą 15 kilometrų. Vaikai likdavo barake.

Kartą mama su tremtinii Šitulskių ir Antanavičių šeimomis nutarė slaptai bėgti į Lietuvą. Sutarėme, kad dabar bėgs mama, aš, Šitulskių, Antanavičių šeimos, o mums grįžus į Lietuvą bėgs ir tėvelis. Mama

pardavė kai kuriuos daiktus ir nusipirkė kelionei maisto. Viešą naktį mūsų grupė pradėjo žygį į Lietuvą. Pirmiausia reikėjo pasiekti Ulan Udė miestą, iš kur Maskvos kryptimi kursavo traukiniai. Ėjome miškais 7 paras, mat keliu eiti buvo pavojinga. Ir nakvadavome miškuose. Atrodo, 7-ąją parą mama su manim nutarė atsiskirti nuo grupės, nes didelei grupei artėti prie Ulan Udė buvo pavojinga. Deja, mes nežinojome, jog enkavedistai mūsų intensyviai ieško. Su mamyte laimingai pasiekėme Ulan Udė. Mama nupiriko bilietus į Irkutsko. Džiaugėmės, kad nebogai sekasi. Deja... Lipančias į traukinį mus suėmė enkavedistai. Pristatė į Ulan Udė miliciją ir uždarė areštinėje. Paaškėjo, kad areštinėje yra uždarytos Šitulskių ir Antanavičių šeimos. Juos suėmė anksčiau. Mes,

vaikai, buvome pusiau laisvi. Perduodavom mamai virtų bulvių, duonos, nes areštinėje jokio maisto nedavė. Po tardymu milicijoje perkėlė mus į Ulan Udė kalėjimą. Čia išgyvenau vieną baisiausią savo gyvenime įvykių. Tardoma mama suprato, kad mane ir kitus vaikus nuo tévų atskirs. Ji aprengė mane kuo šilčiau. Atėjo baisioji išsiskyrimo valanda. Verkdama mama glaudė mane prie krūtinės ir karštai bučiavo. Du enkavedistai jėgą išplėše mane iš mamos glėbio. Mama kalėjimo kamerioje apalpo, o aš isteriškai šaukiau, verkiau. Niekas nekreipė dėmesio. Mane ir kitus iš tévų atimtus vaikus prieverta igrūdo į Koktos vaikų namus. Čia viena tarp svetimų išbuvau dvejus metus. Tuo tarpu mama aštuonis mėnesius kalėjo ir buvo tardoma Ulan Udė kalėjime. Grįžusi iš kalėjimo į tremties vietą, pas tévelį, visaip stengėsi išvaduoti mane iš nelaisvės vaikų namuose, tačiau viskas veltui. Manės mama negrąžino, vis atsakydavo: "Jei grąžinsime tau vaiką, užsinorési vėl bėgti į Lietuvą..." Vaikų namuose baigiai 1-ąja klasę. Tada tėvelis ėmėsi žygį mane atsiimti iš vaikų namų. Po didelių pastangų tai pavyko. Grįžusi pas tévelius, nors ir skurdžiai gyvenome, badavome, tačiau toliau lankiau mokyklą (aišku, rusų kalba). Baigiau 9 klasę.

Kiek buvo džiaugsmo, kai mirė Stalinas! 1953m. pasirodė įsakymas, kad tremtinii vaikai, gimę 1938m. ir vėliau, nelaikomi tremtiniais, jiems leidžiama grįžti į gimtasių vietas. Bet tada aš dar buvau nepilnametė, negalėjau gauti paso. Teko dar porą metų laukti. 1956m. kovo mėn. grįžau į Lietuvą. Tėviškės, gimtųjų namų neberadau. Atvykau į Klaipėdą pas sesutę Danutę Pocienę, kuri gyveno labai skurdžiai. Rasti darbą buvo sunku, nes tremtinii visi kraitėsi. Labai norėjau baigti vidurinę mokyklą. Tapau namų

aukle, prižiūrėjau vaikus, o vaikais mokiausi vakarinėje vidurinėje mokykloje. Baigusi vidurinę mokyklą, norėjau stoti į medicinos institutą, bet tokį tada nepriėmė. O į darbą buvusių tremtinii priimti niekas nesiryžo. Bet sutikau gerų žmonių, kurie ištiesė man pagalbos ranką. Tai 1-osios poliklinikos vėdėja gydytoja a. a. Valiušienė, laborantė Birutė Lukoševičienė. Jos pasiūlė man dirbtį poliklinikoje sanitare ir mokytis medicinos mokykloje. Baltą chalatą dėvi ir šančių. 1963m. susituokiau su Stasiu Mikutavičiumi, užaugo dukra Žiedūnė (ji taip pat baigė medicinos mokyklą) ir sūnus Arūnas (baigė jūrevystės mokyklą).

Pasakoja Danutė Venskaitė-Pocienė

1948m. mokiausi Panevėžio medicinos mokykloje, pavasarį jau ruošiausi egzaminams, kai sužinojau, kad tévus ir sesutę Ireną ištrémė į Sibirą. Už ką? Namus radau tuščius, išdraskytus. Reikėjo apsispręsti, kaip toliau gyventi. Enkavedistai manės neieškojo. Nutariau baigti medicinos mokyklą. Kurso vadovė Žilinskienė žinojo sunkią mano padėtį, tačiau niekam neprasitarė, kad esu paženklinia, "liaudies priešo" duktė. 1950m. baigiau Panevėžio medicinos mokyklą. Gavau paškyrimą į Kupiškio raj. Gelažių ambulatoriją. Pradėjau susirašinti su tévais. Tais metais aktyviai veikusius partizanus žiauriai persekiojo NKVD kariuomenės daliniai, stribai. Ateidavo viena už kitą baisesnės žinios. Dirbant Gelažiuose teko susitikti su partizanais. Kiek galėdama jiems padėjau perduodavau vaistų, tvarsčių, žvalgybinių žinių. Sužinojusi, kad mane sekā KGB, persikėliau dirbtį į Svėdasų ambulatoriją. Deja, kagebistai rado mane ir ten. Suėmė, žiauriai tardė. Kaltino, kad remiu partizanus, kad esu ju ryšininkė. Viską neigiau. Suniku dabar pasakyti, iš kur KGB sužinojo apie mano ryšius su partizanais. Gal buvau išduota. Po kelių tardymo dienų kagebistai sumanė mane užverbuoti agente. Pradėjo kalbėti mandagiai. Matyt, nutarė, jog mane palaužė, kagebistai man davė 60 rublių kelionei, įsakė išsi-registravoti pasą ir nedelsiant važiuoti dirbtį į Joniškėlio ambulatoriją. Verkiau ir vis galvojau, kaip iš tų pinklių ištrūkti. Apie tai papasakoju bendradarbei aukštere Bronei Šeinauskaitė-Zakrienei (dabar ji gyvena Kretingoje). Abi tarėmės ir svarstėme, ką daryti. Bronė patarė man važiuoti pas jos motiną į kaimą ir pasislėpti nuo kagebistų. Mano laikino pasgaliojimo terminas buvo pasibaigęs. Išsiėmiau naują pasą, išregistravau ji ir išvykau pas Bronės motiną Šeinauskienę į Nausėdžio kaimą Rokiškio rajone. Čia pusiau nelegaliai gy-

Ramygala

Medicinos seselių Irenos Mikutavičienės ir Danutės Pocienės prisiminimus
užraše Vytautas RIMGAILA

1994m. balandis

TREMINTINYS

8

IVYKIAI IVYKIAI

KAUNAS. Balandžio 9d. Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungoje įvyko Sąjungos tarybos ir rajonų skyrių pirmininkų konferencija. Apsvarstyti organizacijos veiklos reikalai. Nutarta teisti budėjimą KGB rūmuose tol, kol LR vadovai pakels savo sprendimą dėl Genocido tyrimo centro vadovo paskyrimo, menkins teisėtus buvusių politinių kalinių partizanų, tremtinių reikalavimus dėl genocido tyrimo ir dokumentų saugojimo.

Motinos dieną rajonų skyriai rengs partizanų motinų pagerbimo iškilmes. Renkama informacija apie jų likimus. O Gedulo ir Vilties dieną numatyta pradeti individualias ir organizuotas keliones į Vilnių, kur kiekvienas Lietuvos gyventojas, kurio šeimos narys yra žuvęs nuo raudonųjų okupantų smurto, atveš prie KGB rūmų po nedidelį akmenį, paženklinant žuvusio atminimui. (Smulkesnę informaciją teikia rajonų skyrių pirmininkai.) Pasisakta ir organizacijos ryšių su visuomenė klausimais.

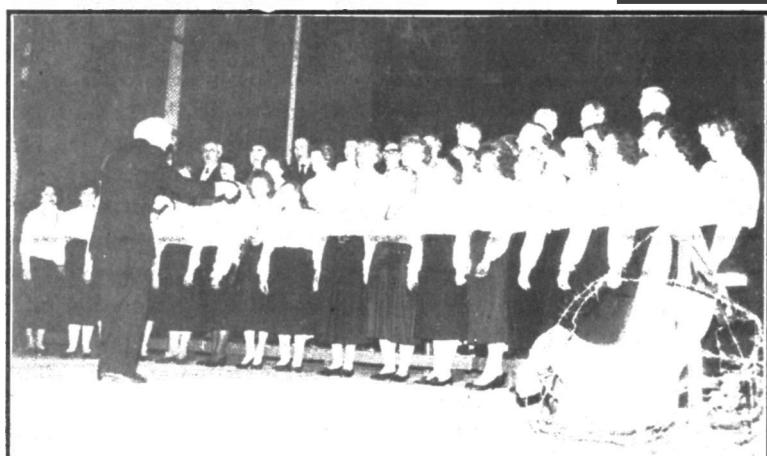
Redakcijos inf.

ŠILUTĖ. Kovo 26d. įvyko rajono politinių kalinių ir tremtinių visuotinis susirinkimas ir didžiujį trėmimo iš Šilutės 45-ųjų metinių minėjimas. Suvažiavo daug šilutiečių ir svečių. Krentant pavasariniams sniegui, Macikų lagerio kapinėse sužibė žvakės. Susirinkusiemis pagerbtai čia palaidotų žuvęs šlo lagerio kaliny Antanas Gabužis papasakojo apie Macikų kankinius, apie lagerį.

Po šv. Mišių už sovietinio geno-

Prie Šilutės kalėjimo memorialinės lentos

Šilutės tremtinių choras

cido aukas katalikų bažnyčioje iškilminga eisena su vėlavoromis per miestą nužyglavo iki buvusio Šilutės kalėjimo ir tylos minute pagerbė čia nukankintuosis. Po to kultūros namuose įvyko minėjimas ir susirinkimas. Čia žodži tarė - Seimo narių B.Gajauskas, E. Kunevičienė, Tėvynės Santaros vicepirmyninkas A.Bartkus, LPKTS tarybos narys A.Gabužis (kalintas Macikuose), Šilutės meras A.Krušauskas. Renginyje dalyvavo ir kalbėjo visų partijų ir ju-

dėjimų atstovai, išskyrus LDDP. Prūmtas kreipimasis į Lietuvos Respublikos Prezidentą ir perduotas adresatui.

Labai graži buvo meninė programa. Šilutės statybininkų mokyklos jaunimas suvaidino J.Marcinkevičiaus "Devynių brolių" inscenizaciją, miesto tremtinių choras ir Rusnės tremtinių ansamblis padalavavo mūsų dañinė. Platinome mūsų knygą.

E. STANKEVIČIUS

S. GUNČINAICIUS nuotraukos Eisenos fragmentas

Prašome paliudyti apie šiuos rezistencijos dalyvius, norinčius gauti rezistencijos dalyvio pažymėjimą: *Algirdas Raškevičius, veikė Utėnos raj.; Janina Prakapaitė-Paulauskienė, veikusi Raseinių raj.; Leonas Marcinkevičius, veikė Kupiškio raj.; Viktoras Diliūnas, veikė Ukmergės raj.; Vaclovas Stankus, veikė Šiaulių raj.; Antanas Pitrinas, veikė Rokiškio raj.*

Atsiliepimus prašome siusti Rezistencijos dalyvių teisių atstatymo komisijai, Laisvės al. 39, 3000 Kaunas.

ATSIDIEPKITE!

Ukrainos sukilėlių armijos veteranai ieško lietuvių, karo ir pokario metais kovoju siųjų. Ukrainianos sukilėlių armijos gretose. Rašykite adresu: *Marijonas JUSEVIČIUS, Eivenių 31-45, 3005 Kaunas, tel. 732860.*

Sigitas TAMULEVIČIUS 1953-1954m. kalėjo Norilsko, 5-ame lagpunkte. Jo ieško Vasilij Nikolajevič NIKOLIŠIN iš Ukrainianos. Rašykite adresu: *Marijonas JUSEVIČIUS, Eivenių 31-45, 3005 Kaunas, tel. 732860.*

Mečislovas DRAGINSKAS (kilięs iš Kauno raj.) kalėjo ir dirbo Vorkutoje, 10-ame lagpunkte, 29-ojoje šachtoje. Rašykite LPKT sąjungai ar "Tremtinio" redakcijai.

Dėkojame parėmuisiems mūsų sąjungai:
BALFUI- 10 000 USD; Kanados lietuvių fondui- 200 CAD; p.A.Juozapavičiui-45 CAD (iš Kanados); p.R.Krausui- 20 USD (iš Australijos).

TREMINTINYSVyr. redaktorė **Vanda Poderytė**

1994m. balandžio 20 d. Nr. 8 (113). SL289.

Mūsų adresas: Laisvės al. 39, 3000 Kaunas,

Redakcija: *Danutė Bartulienė, Birutė Oksaitė, Edmundas Simanaitis, Irma Žukaitė*

Kaina 40 ct

tel. 223508

ILSEKITĖS RAMYBĘ**Bernardas Steponavičius-Milžinas**

Balandžio 8-osios ryta nustojo plakusi Bernardo Steponavičiaus-Milžino širdis. Velionis gimė 1920m. Kaišiadorių raj. Rečioniu k. Baigės Kurniškių pradinę ir Kaišiadorių amatų mokyklas, 1935m. pradėjo lankytis Kaišiadorių gimnaziją. Kartu mokėsi Vincentas Sladkevičius (daubartinis kardinalas). Bernardas priklauso skautų broliai. Baigė keturių gimnazijos klases, dirbo Žaslių valsčiuje. 1944m. du

mėnesius slapstėsi nuo émimo į okupacine kariuomenę, žiemą istojo į "Didžiosios kovos" apygardos "A" rinktinės Kariūno būri. Prisiekęs gavo Milžino slapyvardį. 1945m. rudenį buvo paskirtas būrininku. Jo būryje buvo 7 partizanai. Veikė Kaukinės apylinkėse. 1947m. pavasari Kaugonių miške gavo nurodymą vykti į Vilnių. Pagal užduotį atėjė į Strošunų pamiskę, sulaukę dengtos mašinos, kuri ji ten nuvežė. Praėjo kelios dienos. Milžinas buvo nuvestas į teatrą Arklių gatveje ir neva išdarbintas. Bet čia jo jau laukė Erelis išdavystė: Bernardas atsidurė KGB rūmuose. Per tardymus buvo mušamas iki sėmonės netekimo, bet draugų neišdavė. Iš saugumo nuvežė į Lukiskių kalėjimą. 1947m. gegužės pabaigoje Maskvoje "OSO" nuteistas 25-eriems metams. Iki 1956m. kalėjo Vorkutos lajeriuose. Grįžęs į Lietuvą šiaip taip gavo darbą Žiežmariai MSV, vėliau dirbo Kaišiadorių miškų úkyje. Prasidėjus Lietuvos atgimimui, dalyvavo politinių kalinių veikloje, bet sveikata silpnėjo. Paskutiniuosius dvejus metus jau nebesikėlė iš lovos.

Nuoširdžiai užjauciamė velionio žmoną Emilią, sūnų Albertą ir artimuosius. Tebiūna jam lengva téviškės žemė, tepriglaudžia Viešpats jo dvasią.

LPKTS Kaišiadorių skyriaus vardu LPKTS Kaišiadorių skyriaus pirmyninkas V.Lozoraitis

Petronėle Gintalienė-Martinkevičienė (1921-1994)

Kovo 29d. mirė buvusi Krasnojarsko krašto tremtinė Petronėle Gintalienė-Martinkevičienė. Velionė gyveno Telšių raj., Nevarėnų miestelyje. Giedojo bažnyčios chore ir laidotuvii apeigose. Buvo jautri žmonėms. Už tai visu gerbiama ir mylima.

Palaidota Nevarėnų kapinėse šalia savo tévelių.

Liūdi artimieji ir draugai

Nekrologas broliui

Skambant šv. Velykų varpams Išlauže (Prienų raj.) atsiseivikinome su tragiskai žuvusiu mano broliu, Sibiro tremtiniu Antanu Skuču (1926-1994).

Tu buvai aukštas ir tvirtas kaip ažuolas, Antana. Kandidatas į giminės šimtamečius Prisimenu, dar Sibire, brékstant ūkanotam rytui, grždamas iš pamainos išgirdai merginų pagalbos šauksmus. Užpuolikams su jureivių uniformomis Tu taip iškarše kailius, kad jie ilgokai laižesi ligoninėse.

Sukūrės gražią lietuvišką šeimą su tremtinė Katryte Raslauskaitė, į Lietuvą parvežei tris vaikučius. Gimtasis lizdas prie Šventupės buvo užtūptas svetimų. Lyjant lietui, sutupdei savo paukščiukus po placiašake téviškės liepa. Ir vėl įleidai šaknis gimtinės žemėn. Čia gimė dar viena Tavo dukra. Anksti netekai savo gyvenimo draugės. Tavosios būties prasmė buvo vaikai. Vaikaičiai. Darbas.

Atleisk, broli, kad negaliu Tau palinkėti lengvos smiltainės. Molio kalinėlyje žemė tokia pat sunki kaip ir gyvenimas. Tebus ramybė Tavo sielai!

Nuoširdžiai dėkoju Kauno tremtinii atstovams Irenai Žemaitienei ir Onutei Valevičienai, Virginijai Čepaitei, Antanui Karveliui ir Kęstučiui Endriukaičiui, savo dalyvavimui pagerbusiems velionį ir užjautusiems jo artimuosius. Ačiū ešelonų broliui Algiriui Marcinkevičiui už prasmingus atsiveikinimo žodžius ir LPKT sąjungos pirmininkui Antanui Lukšai, atlikusiam gedulingąjį solo, gaudžiant vargonams per šv. Mišias.

Antanina GARMUTĖ